

Załącznik
do Uchwały nr XXXVIII/130/17
Rady Miasta Rejowiec Fabryczny
z dnia 22 czerwca 2017 roku

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA REJOWIEC FABRYCZNY NA LATA 2017-2026

Rejowiec Fabryczny czerwiec 2017

Opracował:

**Zespół powołany Zarządzeniem Nr 55/RG/2015 Burmistrza Miasta Rejowiec
Fabryczny z dnia 30 października 2015 r.**

w składzie:

Anna Szokaluk – Urząd Miasta

Wiesław Konopka – Urząd Miasta

Barbara Prokopiuk – Urząd Miasta

Piotr Kowalczyk – Urząd Miasta

Sylwia Wnętrzak – Urząd Miasta

Maria Sławińska – Urząd Miasta

Anna Łopaciuk – Miejski Ośrodek Kultury

Alicja Dorosz – Zespół Szkół Samorządowych

Małgorzata Wołosiuk – Przedszkole Miejskie

Katarzyna Demidiuk – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Barbara Malińska – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Karolina Psuja - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Małgorzata Bobruś - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Spis treści

1.	INFORMACJE OGÓLNE.....	5
2.	DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO.....	6
2.1.	Przestrzeń i środowisko.....	6
2.1.1	Miasto na tle powiatu i województwa.....	6
2.1.2	Charakterystyka sieci osadniczej.....	7
2.2	Środowisko przyrodnicze, zasoby naturalne i kulturowe.....	8
2.2.1	Środowisko przyrodnicze.....	8
2.2.2	Zasoby kulturowe.....	9
2.3	Zasoby, zakres i sposób korzystania z zasobów naturalnych.....	11
2.3.1	Wody podziemne i powierzchniowe.....	11
2.3.2	Powietrze atmosferyczne.....	12
2.3.3	Eksploatacja surowców naturalnych.....	15
3.	SFERA SPOŁECZNA	16
3.1	Zjawiska demograficzne.....	16
3.2	Oświata i wychowanie.....	18
3.3	Opieka socjalna i pomoc społeczna.....	19
3.4	Opieka zdrowotna.....	22
3.5	Bezrobocie.....	23
3.6	Bezpieczeństwo publiczne.....	25
4.	GOSPODARKA.....	26
4.1	Rolnictwo.....	26
4.2	Podmioty gospodarcze.....	27
4.3	Infrastruktura techniczna.....	28
4.3.1	Mieszkalnictwo.....	28
4.3.2	Sieć drogowa.....	29
4.3.3	Infrastruktura techniczna.....	29
5.	GOSPODARKA NIERUCHOMOŚCIAMI.....	31
5.1	Zarządzanie mieniem komunalnym.....	31
5.2	Procesy urbanizacyjne	33
5.3	Gospodarka przestrzenna.....	34
6.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	35
7.	ZARZĄDZANIE I KAPITAŁ SPOŁECZNY	36
7.1	Finanse publiczne	36
7.1.1	Struktura dochodów budżetowych	37
7.1.2	Struktura dochodów według źródeł	37

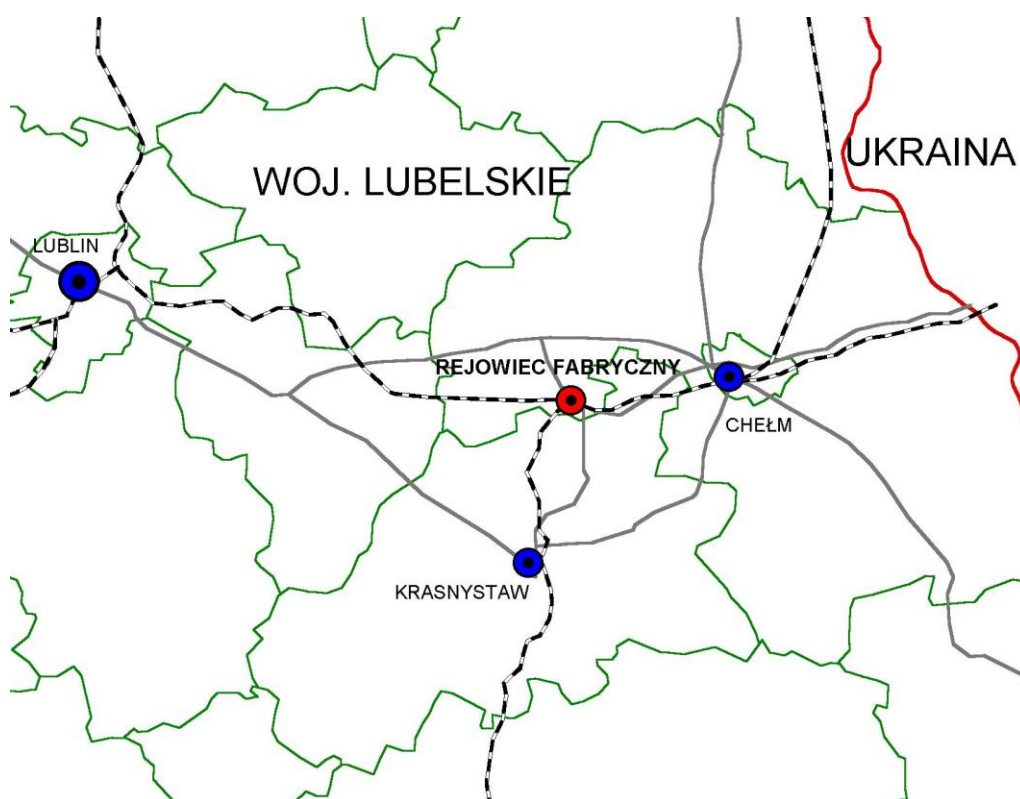
7.1.3 Struktura wydatków	39
7.2 Kapitał społeczny	42
8. DIAGNOZA PARTYCYPACYJNA	43
8.1 Diagnoza a uwarunkowania rozwoju miasta.....	44
9. UWARUNKOWANIA ROZWOJU - ANALIZA SWOT.....	45
10. CELE STRATEGICZNE.....	46
10.1 Priorytety i działania.....	47
11. SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU MIASTA ZE STRATEGIAMI ROZWOJU REGIONU I KRAJU.....	50
12. MONITOROWANIE STRATEGII.....	52
12.1 Wskaźniki monitorowania strategii.....	53
13. FINANSOWANIE STRATEGII.....	54
14. PODSUMOWANIE	54

1. Informacje ogólne.

Miasto Rejowiec Fabryczny - powstałe w związku z rozwojem przemysłu cementowego - położone jest w środkowo-wschodniej części województwa lubelskiego, w powiecie chełmskim, w pobliżu granicy z Ukrainą, ok. 50 km na wschód od Lublina i 20 km na zachód od Chełma.

Rejowiec Fabryczny – miasto od zachodu i północy graniczy z gminą Rejowiec Fabryczny, natomiast od południa i wschodu z gminą Rejowiec. Powierzchnia całkowita miasta wynosi 1436 ha, przy czym obszary zurbanizowane (w tym komunikacyjne) i eksploatacyjne zajmują 290 ha, natomiast przeważającą część zajmują tereny rolne.

Położenie miasta Rejowiec Fabryczny

Źródło: opracowanie własne

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski, miasto leży w obszarze Pagórów Chełmskich, wchodzących w skład makroregionu Polesie Wołyńskie. Północno-zachodni fragment obszaru miasta położony jest w granicach Pawłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Rejowiec Fabryczny posiada dogodne połączenie drogowe do Chełma, Zamościa, Lublina i centrum kraju oraz do przejścia granicznego z Ukrainą w Dorohusku.

Przez miasto przebiega droga wojewódzka nr 839, która poza jego granicami

w odległości 8 km. łączy się z drogą krajową nr 12.

Przez Rejowiec Fabryczny przebiega także linia kolejowa Lublin - Chełm - Dorohusk (przejście graniczne z Ukrainą) do Kijowa. Zlokalizowana tu stacja węzłowa (połączenie tej trasy z linią do Zamościa i Hrebennego) umożliwia komunikację kolejową do takich miast jak: Chełm, Lublin, Kraków czy Warszawa, a linią nr 69 do Zamościa i Hrebennego.

Miasto jest ponadlokalnym ośrodkiem w dziedzinie przemysłu, handlu, usług, administracji, oświaty oraz kultury dla mieszkańców ościennych jednostek osadniczych.

2. Diagnoza stanu istniejącego.

Celem diagnozy jest rozpoznanie kierunków i dynamiki zmian zachodzących w sferze społeczno-gospodarczej w mieście i otoczeniu, w odniesieniu do silnych i słabych stron uwarunkowanych czynnikami wewnętrznymi oraz do szans i zagrożeń zewnętrznych. Punktem odniesienia dla wyznaczania kierunków i trendów rozwojowych są dane historyczne diagnozy za rok 2008, analiza SWOT dla strategii na lata 2008-2015 w kontekście kierunków i dynamiki zmian zachodzących w okresie jej obowiązywania. Tak przeprowadzona diagnoza stanu istniejącego stanowiła punkt odniesienia w procesie konsultacji społecznych i publicznej dyskusji o kierunkach rozwoju oraz formułowania priorytetów i działań w ramach Strategii Rozwoju Miasta na lata 2017 – 2026.

2.1. Przestrzeń i środowisko.

2.1.1 Miasto na tle powiatu i województwa.

Rejowiec Fabryczny administracyjnie należy do powiatu chełmskiego ziemskiego jako gmina miejska jedna z 15 gmin tworzących powiat. Wraz z powiatem chełmskim ziemskim miasto wchodzi w skład podregionu chełmsko – zamojskiego. Rejowiec Fabryczny na tle powiatu i województwa wyróżnia się gęstością zaludnienia – 314 os./km², w powiecie – 42 os./km² i w województwie – 88 os./km². Ludność miasta stanowi 5,64% ogólnej liczby mieszkańców powiatu przy 0,76% udziale w ogólnej powierzchni powiatu. Poziom zurbanizowania Rejowca Fabrycznego (liczony jako stosunek terenów zainwestowanych, w tym terenów komunikacyjnych i eksploatacyjnych, do powierzchni ogółem) osiągnięty w 2015 roku wynosił 24,8%, a wskaźnik urbanizacji województwa 46,6%. Świadczy to o potencjale rozwojowym związanym z zasobem terenów pod różnego rodzaju inwestycje. Koncentracja w mieście usług z zakresu handlu, ochrony zdrowia, bankowości, oświaty, kultury, sportu i rekreacji oraz komunikacji kolejowej sprawia, że Rejowiec Fabryczny pełni funkcję ośrodka wiodącego dla sąsiednich gmin i jednostek osadniczych.

Rejowiec Fabryczny, największy ośrodek miejski w powiecie chełmskim ziemskim, powstał na gruntach w miejscowości Stajne. Początkowo było to osiedle fabryczne przy cementowni. Prawa miejskie Rejowiec Fabryczny uzyskał w 1962 r. Jest więc ośrodkiem stosunkowo młodym, traktowanym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego jako miasto o peryferyjnym znaczeniu dla rozwoju regionu.

2.1.2 Charakterystyka sieci osadniczej.

W strukturze przestrzennej miasta dominują podziały funkcjonalne wyznaczone przez:

- tereny przemysłowe cementowni i kopalni margla,
- tereny kolejowe,
- obszary rolnicze okalające część zurbanizowaną,
- tereny zurbanizowane z enklawą zabytkowego założenia dworsko – parkowego Stajne – Polesie oraz pozostałością dawnej dąbrowy, dziś wpisanej do rejestru zabytków jako park „Dębinka”.

Ukształtowana w procesie urbanizacji zabudowa dzieli przestrzeń miasta na trzy strefy z zabudową typową dla okresu ich powstawania, obecnie wymagające odnowy i rewitalizacji:

- a) tereny zabudowy mieszkaniowej, przylegające do terenów przemysłowych cementowni i kopalni margla, w skład którego wchodzi dawne wille zarządców, dzisiaj osiedle „Zaparkanie” i osiedle przy ulicy Robotniczej, powstałe dla budowniczych fabryki, później wykorzystane jako osiedle mieszkaniowe dla robotników;
- b) osiedle „Morawinek” położone w północno – zachodniej części miasta, którego zabudowa datuje się na lata dwudzieste (1926 r.) ubiegłego wieku, obejmująca budynki mieszkalne dla robotników i średniej kadry technicznej cementowni „Firley” oraz późniejsze zakładowe osiedle robotnicze (ZOR) cementowni „Pokój”, zbudowane w latach sześćdziesiątych XX w.;
- c) osiedle „Centrum” budowane w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku, w którym skupiają się dziś współczesne funkcje miejskie i osiedle „Wschód” budowane na przełomie lat osiemdziesiątych XX w. jako typowa dla ówczesnych standardów „sypialnia”, składająca się z bloków z wielkiej płyty.

Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Rejowiec Fabryczny (Uchwała nr LXVII/26/14 Rady Miasta Rejowiec Fabryczny z dnia 12 listopada 2014 r.) uznaje obszary strefy A i B, oraz część strefy C jako tereny przewidziane do objęcia działaniami rewitalizacyjnymi, skierowanymi na wyprowadzenie obszaru, na którym występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych i technicznych, ze stanu kryzysowego.

2.2. Środowisko przyrodnicze, zasoby naturalne i kulturowe.

2.2.1 Środowisko przyrodnicze.

Rejowiec Fabryczny położony jest w północno – wschodniej części Niecki Lubelskiej wypełnionej utworami jury i kredy. Decydującą rolę w budowie tego terenu odgrywają naturalne bogactwa: opoka, margle, wapienie i kreda piaszczysta. Utwory kredowe osiągają miąższość 500 – 700 m. i dość powszechnie występują na powierzchni. W północnej, południowej i zachodniej części miasta skały kredowe znajdują się pod utworami czwartorzędowymi o niewielkiej miąższości (piaski i żwiry), a lokalnie mułki, iły i gliny zwałowe (północna część miasta).

Budowa geologiczna powierzchni generalnie sprzyja budownictwu. Niekorzystne warunki posadowienia budynków występują jedynie w południowej części miasta (obniżenie krasowe), z uwagi na lokalnie występujące wody zawieszone.

Dominującą formą geomorfologiczną w rzeźbie terenu miasta jest garb kredowy w północnej i wschodniej jego części osiągający maksymalną wysokość 248 m. n.p.m. o łagodnych zboczach, z otaczającą go wyżyną (195 – 210 m. n.p.m.) przechodzącą w południowej części w dolinę rzeki Rejki. Tereny najniższe to rozległe obniżenie krasowe stanowiące dolinę torfową oraz zaznaczające się wyraźnie w przestrzeni miasta wyrobisko po kopalni margla w północno – zachodniej części.

Klimat

Miasto pod względem klimatycznym znajduje się w regionie określanym jako Kraina Chełmsko – Podlaska z rocznymi amplitudami temperatury rosnącymi od zachodu na wschód od 21°C. do 24,5°C. Dominują tutaj dwie masy powietrza: polarno – morska i polarno – kontynentalna. Średnia roczna temperatura wzrosła z 7,1°C. w roku 2008 do 9°C. w 2014 roku. Suma opadów atmosferycznych w analogicznym okresie wzrosła z 561 mm/m² do 750 mm/m² (źródło: www.img.pl/klimat/).

Z uwagi na urozmaiconą rzeźbę terenu warunki klimatyczne na terenie miasta są zróżnicowane. Najkorzystniejsze warunki termiczno – wilgotnościowe występują na zboczach o ekspozycji południowej i zachodniej oraz we wschodniej i środkowej części miasta. Najmniej korzystne warunki występują w dolinie w południowej części miasta.

Wody

Obszar Rejowca Fabrycznego znajduje się w dorzeczu rzeki Wieprz. W północnej części miasta biegnie lokalny dział wodny. Wody opadowe spływają w większości w kierunku

południowym gromadząc się na terenie obniżenia krasowego i lokalnego strumienia stanowiącego dopływ rzeki Rejki, która jest dopływem rzeki Wieprz. Wody podziemne znajdują się w osadach czwartorzędowych oraz szczelinowo – warstwowych utworach górnej kredy. Tereny położone najniżej (południowa i częściowo północna część miasta) związane z obniżeniami krasowymi i dolinami cieków charakteryzują się płytkim zaleganiem wód gruntowych, płytszym niż na głębokości 2 m. W rejonie wyżyny denudacyjnej i ostańca kredowego (północna, centralna i wschodnia część miasta) głębokość pierwszego poziomu wody wynosi 4 – 10 m. i głębiej.

Lasy i zadrzewienia

W granicach administracyjnych miasta lasy i tereny zadrzewione w 2008 r. zajmowały 30,42 ha, to jest 2,1% powierzchni, w tym lasy publiczne o powierzchni 6,42 ha z tego 4,9 ha stanowiło własność komunalną. Z bilansu gruntów Starostwa Powiatowego w Chełmie na koniec 2015 r. wynika, że zgodnie z zasobem geodezyjnym lasy i tereny zadrzewione na terenie miasta zajmują powierzchnię – 47 ha, w tym lasy państwowe – 8 ha, miejskie (komunalne) – 9 ha, lasy i zadrzewienia we własności osób fizycznych stanowią powierzchnię – 30 ha. Tak znaczący przyrost tłumaczy się strukturalnymi dopłatami UE do zalesień.

2.2.2 Zasoby kulturowe.

Północno – zachodni fragment miasta (ok. 50 ha) leży na terenie Pawłowskiego Obszaru Krajobrazu Chronionego ustanowionego rozporządzeniem nr 52 Wojewody Chełmskiego z dnia 26 czerwca 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego z 1998 r. Nr 10, poz. 88).

W obszarze tym obowiązują zasady gospodarowania ustalone w rozporządzeniu Wojewody Chełmskiego, obejmujące m.in.: zakaz lokalizacji inwestycji szczególnie szkodliwych dla środowiska i zdrowia ludzi oraz prowadzenia trwałych odwodnień terenu powodujących degradację gleby lub szaty roślinnej.

Ochronie konserwatorskiej, na podstawie wpisu do rejestru zabytków, poddane są trzy obiekty. Najważniejszym jest założenie dworsko – parkowe Stajne – Polesie z końca XIX w. Obejmuje ono dwór zbudowany w latach 1890 – 1900 przez Mieczysława Morawskiego oraz park z licznym starodrzewem i aleją grabową. Dwór poddany gruntownemu remontowi na początku lat 90 – tych XX w., uzupełniono działaniami adaptacyjno – modernizacyjnymi w 2010 roku. Park regularnie poddawany jest zabiegom pielęgnacyjnym, jego wygląd ulega stałej poprawie. Żywotność i liczebność drzewostanu, pomimo zabiegów pielęgnacyjnych ulega postępującemu osłabianiu z przyczyn naturalnych.

Kolejnym obiektem dziedzictwa kulturowego jest park „Dębinka” stanowiący pozostałość dawnej dąbrowy, wymagający stałego nadzoru, leczenia drzewostanu oraz

odnowy pierwotnych założeń. Oba obiekty są wpisane do rejestru zabytków pod numerem A/1131.

Ostatnim trzecim obiektem podlegającym ochronie konserwatorskiej jest kurhan nazywany „Mogilą Szwedzką”. Ten wczesnośredniowieczny kurhan przy ul. Złotej wymaga odpowiednich zabiegów dla ochrony przed „wtopieniem się” w otoczenie. Będzie to możliwe po przejęciu na własność przez samorząd działki prywatnego gruntu, na której umiejscowiony jest obiekt.

Do obiektów objętych ochroną konserwatorską wpisanych do gminnej ewidencji zabytków zaliczone są następujące nieruchomości:

- a) kamienica dla majstrów cementowni „Firlej” S.A. – obecnie dom mieszkalny – ul. Chełmska 101;
- b) dom robotników budujących cementownię „Firlej” S.A. – obecnie dom mieszkalny – ul. Chełmska 101a;
- c) studnia na osiedlu cementowni „Firlej” S.A. – obecnie nieużytkowana – ul. Chełmska 103;
- d) kamienica dla majstrów cementowni „Firlej” S.A. – obecnie dom mieszkalny – ul. Chełmska 105;
- e) dom robotników budujących cementownię „Firlej” S.A. – obecnie dom mieszkalny – ul. Chełmska 105a;
- f) kamienica dla urzędników cementowni „Firlej” S.A. – obecnie dom mieszkalnym – ul. Chełmska 107;
- g) budynek dawnej szkoły podstawowej – obecnie przychodnia zdrowia – ul. Chełmska 99;
- h) kamienica dla urzędników cementowni „Firlej” S.A. – obecnie dom mieszkalny – ul. Fabryczna 3;
- i) budynek dawnej willi dyrektora cementowni „Firlej” S.A.– obecnie dom mieszkalny– ul. Fabryczna 5.

Ochroną konserwatorską objęte są także:

- a) cmentarz z I wojny światowej (1915 – 1918) przy ulicy Lubelskiej;
- b) pomnik poświęcony pamięci pomordowanych i poległych w walce mieszkańców miasta Rejowiec Fabryczny przy ulicy Lubelskiej w sąsiedztwie parku „Dębinka”;
- c) kamień poświęcony pamięci majora Andrzeja Gwardjana zamordowanego przez NKWD w Charkowie w 1940 roku usytuowany w pobliżu pomnika ku czci pomordowanych i poległych.

Pomniki przyrody na terenie miasta:

- a) dwa głazy narzutowe (granitognejs i granit szary), na terenie parafii rzymsko – katolickiej uznane za pomnik przyrody nieożywionej decyzją nr 7140/8/81 Urzędu Wojewódzkiego w Chełmie z dnia 9 listopada 1981 r.;
- b) dąb szypułkowy o obwodzie pnia 470 cm w parku podworskim „Stajne – Polesie” jako pomnik przyrody ożywionej zgodnie z rozporządzeniem nr 24 Wojewody Chełmskiego z dnia 31 lipca 1992 r.

2.3. Zasoby, zakres i sposób korzystania z zasobów naturalnych.

Zakres i sposób korzystania ze środowiska naturalnego związany z bytowaniem człowieka i celami gospodarczymi wpływa na jego przekształcanie i poziom satysfakcji mieszkańców z jego stanu.

Głównymi obszarami środowiska, na które wpływa działalność gospodarcza i działalność mieszkańców to powietrze, woda i gleby.

2.3.1 Wody podziemne i powierzchniowe.

Podstawowym zasobem wodnym jest Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP) nr 407 Chełm – Zamość, nad którym położony jest Rejowiec Fabryczny. Z uwagi na brak izolacji od powierzchni terenu, intensywną eksploatację wód podziemnych (lej depresyjny wywołany odwadnianiem kopalni margla) oraz ogniska potencjalnych zanieczyszczeń, warstwa wodonośna może być podatna na zanieczyszczanie.

Poziomem użytkowym wody w obszarze miasta jest górnokredowy poziom wodonośny, występujący w spękanych utworach węglanowych mastrychtu. Wody kredowe są bezbarwne, bezzapachowe, lokalnie wykazują podwyższoną mętność. Przeważnie są to wody słabo zasadowe, twarde i średnio twarde, dobrej jakości.

Zaopatrzenie ludności w wodę pokrywane jest z wodociągu miejskiego pobierającego wodę z poziomu podziemnego ujęcia „Polna”. Jakość wód podziemnych jest wysoka pod względem smakowym, nie budzi również zastrzeżeń fizykochemicznych. Wody pochodzące z ujęcia „Polna” nie wymagały dotychczas uzdatniania i w ocenie konsumentów charakteryzują się dobrymi walorami smakowymi.

Na potrzeby komunalno-bytowe ujęcie „Polna” produkuje rocznie 110.000 m³ wody. Jakość wód ujęcia „Polna” jest systematycznie monitorowana pod kątem ich przydatności do spożycia.

Potencjalnymi ogniskami zanieczyszczeń wód powierzchniowych i podziemnych mogą być:

- ścieki komunalne zawierające związki organiczne i biogenne oraz ścieki przemysłowe wprowadzane bezpośrednio do gruntu,
- spływy obszarowe z terenów zurbanizowanych, szczególnie nie posiadających kanalizacji,
- spływy obszarowe z terenów rolnych (nawozy mineralne i chemiczna ochrona roślin),
- infiltracja silnie zanieczyszczonych wód powierzchniowych,
- niekorzystne warunki geologiczne określone jako stopień izolacji wód podziemnych od powierzchni terenu,
- eksploatacja wapieni i margli dla potrzeb cementowni i związane z tym odwadnianie wyrobisk powodujące obniżenie zwierciadła wód podziemnych.

Monitoringowi Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie jakości i czystości wód podlega rzeka Rejka płynąca ok. 1 km na południe od granic miasta.

Potencjalne źródła zanieczyszczenia wód powodowane bezpośrednim przedostawaniem się do gruntu zanieczyszczeń zostały w znacznej mierze zredukowane w okresie obowiązywania Strategii Rozwoju na lata 2008 – 2015. W roku 2011 zakończono rekultywację składowiska odpadów komunalnych na pograniczu Rejowca Fabrycznego i miejscowości Pawłów. Wybudowane w latach 2010 – 2015, w obszarach zabudowy jednorodzinnej w północno – wschodniej i południowej części miasta, kolektory sanitarne o długości 10,44 km znacznie ograniczyły ilość zanieczyszczeń wprowadzanych do gruntu

2.3.2 Powietrze atmosferyczne.

Na jakość powietrza atmosferycznego miasta mają wpływ cztery podstawowe źródła zanieczyszczeń:

- a) pochodzenia energetycznego z kotłowni zakładowych, zbiorowych i indywidualnych źródeł ogrzewania emitujące przede wszystkim: SO_2 , NO_2 , pył i CO_2 z emitorów o niskiej wysokości, od kilku do kilkunastu metrów. Powoduje to szczególną uciążliwość dla środowiska w zależności od rodzaju i ilości stosowanych paliw (np.: spalanie odpadów w instalacjach nie przeznaczonych do tego celu). Cechą niskiej emisji jest jej sezonowa zmienność. W okresach grzewczych notuje się odczuwalny wzrost emisji CO_2 z sektora mieszkaniowego. Sektory związane z funkcjonowaniem miasta (bez przemysłu) emitują rocznie do powietrza 24.578 Mg dwutlenku węgla, natomiast budynki mieszkalne generują 32% całkowitej emisji CO_2 ;
- b) pochodzenia komunikacyjnego ze spalania paliw płynnych w tym: tlenki azotu, pyły, tlenek węgla, dwutlenek siarki, aldehydy, węglowodory aromatyczne. Ze względu na nieznaczne natężeniu ruchu, emisja zanieczyszczeń komunikacyjnych nie powoduje istotnych zmian w ogólnym bilansie zanieczyszczeń;

- c) pochodzenia przemysłowego w tym węglowodory i ich pochodne, fluor, pyły siarki, siarkowodór. Głównym źródłem tego typu zanieczyszczeń powietrza jest miejscowa cementownia;
- d) odory, które wiążą się z przedostawaniem się gazów złowonnych do powietrza atmosferycznego. Przy zaistnieniu niekorzystnych warunków meteorologicznych, mogą one stanowić dużą uciążliwość dla mieszkańców. Do źródeł wytwarzających gazy złowonne (odory) można zaliczyć m.in.:
- procesy technologiczne w zakładach przemysłowych,
  - zbiorniki bezodpływowe (szamba), przydomowe oczyszczalnie ścieków,
  - niezorganizowane źródła emisji gazów złowonnych z indywidualnych źródeł grzewczych (np. spalanie odpadów z tworzyw sztucznych i gumy w paleniskach domowych).

Aktualne tło zanieczyszczenia powietrza przedstawia poniższa tabela sporządzona na podstawie informacji z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Lublinie Delegatura w Chełmie.

Lp.	Substancja	Jednostka	Stężenie średnioroczne (Sa)	Dopuszczalne stężenia średnioroczne (Da)	Sa/Da[%]
1	Benzen	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	1,3	5,0	26,0
2	Dwutlenek azotu	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	13,0	40,0	32,5
3	Ołów	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	0,006	0,5	1,2
4	Pył zawieszony PM10	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	29,0	40,0	72/5
5	Pył zawieszony PM2,5	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	21,0	25,0	84,0

Powyższe dane wskazują na zbliżanie się stężeń pyłu zawieszonego PM10 i PM 2,5 do dopuszczalnych stężeń granicznych.

Głównym obiektem przemysłowym wpływającym na jakość powietrza na obszarze miasta jest miejscowa cementownia.

Wielkości zanieczyszczeń pyłowych oraz gazowych i metali ciężkich emitowanych przez zakład w 2015 roku przedstawia poniższa tabela – sporządzona na podstawie informacji z Zakładu Cementownia „Rejowiec”.

Lp.	Substancja	Jednostka	Emisja	Emisja dopuszczalna*
1.	Emisja pyłowa (w tym PM10)	Mg/rok	11,6	68,7
2.	Emisja dwutlenku węgla (CO ₂)	Mg/rok	200.656,0	-
3.	Emisja całkowitego węgla organicznego (TOC)	Mg/rok	4,6	25,1
4.	Emisja tlenku węgla (CO)	Mg/rok	420,6	3054,1
5.	Emisja dwutlenku azotu (NO _x)	Mg/rok	439,8	762,0
6.	Emisja dwutlenku siarki (SO _x)	Mg/rok	408,5	1664,2
7.	Emisja metali ciężkich	Mg/rok	4,6	5,8

Emisja dopuszczalna wg decyzji o pozwoleniu zintegrowanym na eksploatację instalacji wydana przez Marszałka Województwa Lubelskiego Nr RŚ-V.7222.5.2014.MCHW z dnia 16.09.2015 r.

Cementownia posiada uprawnienia do handlu emisjami (EUTS). Limity emisji gazów cieplarnianych (CO₂) określone są przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami.

Dla oceny i monitorowania jakości powietrza obszar województwa lubelskiego podzielony jest na dwie strefy; strefę aglomeracji Lublin oraz strefę lubelską, obejmującą m.in.: miasto Rejowiec Fabryczny. Lubelski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska przedstawia co roku ocenę jakości powietrza w regionie w/g poniższych klas:

- klasa A – stężenia substancji nie przekraczają poziomów dopuszczalnych,
- klasa B – stężenia substancji przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji,
- klasa C – jeżeli stężenia substancji na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji.

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 września 2012 r. w sprawie dokonywania oceny poziomów substancji w powietrzu ocenie podlegają następujące substancje: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM 10 i PM 2,5, arsen, kadm, nikiel, benzo/a/piren.

Klasyfikacja poszczególnych zanieczyszczeń powietrza w strefie lubelskiej ze względu na kryterium ochrony zdrowia – ocena za 2014 r.

Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											
	C ₆ H ₆	NO ₂	SO ₂	Pb	CO	O ₃	PM10	PM2,5	As	Cd	Ni	B(a)P
Strefa lubelska	A	A	A	A	A	A	C	B	A	A	A	C

Uwzględniając udostępnione przez W.I.O.Ś. tło zanieczyszczenia powietrza na obszarze miasta oraz dane z oceny jakości powietrza za rok 2014, a także dane dotyczące emisji zanieczyszczeń przez cementownię, realnym problemem i zagrożeniem dla zdrowia mieszkańców może być zanieczyszczenie powietrza pyłami, benzo(α)pirenem oraz metalami ciężkimi.

Przyczyną powstawania zagrożenia jakości powietrza jest też:

- eksploatawanie przestarzałych i niesprawnych urządzeń grzewczych, które nie gwarantują optymalnych warunków procesu spalania (np.: wystarczająco wysokiej temperatury spalania),
- stosowanie niskiej jakości węgla, z dużą domieszką siarki, popiołu i mułu węglowego,
- palenie odpadów zawierających niebezpieczne związki chemiczne.

2.3.3 Eksploatacja surowców naturalnych.

Eksploatacja surowców wpływa w znaczący sposób na środowisko przyrodnicze. Powoduje istotne przekształcenie rzeźby terenu, a w konsekwencji zmianę krajobrazu, zmianę stosunków wodnych, degradację gleb, zwłaszcza utratę gleb dobrej jakości, degradację roślinności. Stanowić może również zagrożenie dla jakości wód podziemnych.

Zagrożenia dla środowiska wiążą się także z niezrekultywowanymi wyrobiskami poeksploatacyjnymi. Wyrobiska te są miejscem gromadzenia odpadów, tzw. dzikich wysypisk.

Intensywna eksploatacja wód piętrowego kredowego oraz drenujący system odwadniania odkrywki margla doprowadza do zachwiania równowagi hydrogeologicznej i tworzenia regionalnego leja depresyjnego poziomu kredowego.

Eksploatacja margla metodą odkrywkową w Rejowcu Fabrycznym spowodowała powstanie zagłębienia o powierzchni ok. 1,5 km.² i głębokości dochodzącej do 40 m. Teren kopalni jest szczególnie narażony na wpływ zanieczyszczeń antropogenicznych ze względu na dużą odkrytą powierzchnię sięgającą stropu warstwy wodonośnej oraz wysoką eksploatację wód podziemnych w rejonie wyrobiska kopalni i centrum miasta.

Cementownia korzysta z zamkniętego obiegu wody na cele produkcyjne. Odwadnianie odkrywki margla odbywa się za pomocą pomp powierzchniowych, które zrzucają wodę do rowu melioracyjnego w kierunku stawów rybnych w miejscowości Kanie. Potwierdzone badaniami geologicznymi w spągu odkrywki, pokłady surowca pełnego do produkcji cementu, spowodowały eksploatację margla w głąb odkrywki (poniżej poziomu 188 m. n.p.m.).

W latach 2015 – 2016 wydobywanie marglu ze złoża kopalni odbywało się na poziomie III z utrzymaniem poziomu IV jako rezerwy. Poziom wody w rzępiu utrzymywał się na rzędnej 181,46 m. n.p.m. Odwadnianie pokładów margla wymagało odpompowania ze złoża od 10.017 do 14.600 m³ wody na dobę.

Roczne masy wody z odwadniania kopalni margla w latach 2011 – 2015

Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Ilość odpompowanej wody do stawów rybnych w Kaniem [m ³]	5 574 946	3 544 310	5 516 030	5 226 620	3 656 558

Źródło: dane cementowni

Zasięg leja depresyjnego wywołanego eksploatacją wód podziemnych w promieniu 2,2 km obejmuje ok. 57% powierzchni miasta. Tylko północne i południowe krańce miasta znajdują się poza jego zasięgiem.

3. Sfera społeczna.

3.1. Zjawiska demograficzne.

Rejowiec Fabryczny w grudniu 2016 roku liczył 4405 mieszkańców w tym 2254 kobiet tj.: 51,2% ogółu mieszkańców. Od roku 2003 notuje się tendencję spadkową liczby ludności, która spowodowana jest ujemnym saldem migracji i ujemnym przyrostem naturalnym.

Na koniec 2002 roku liczba ludności wynosiła 4844 osoby, zaś w roku 2007 kończącym diagnozę społeczną dla strategii 2008 – 2015, mieszkańców było już tylko 4660, co oznacza spadek o 184 osoby w ciągu pięciu lat (3,8%). W okresie obowiązywania strategii rozwoju na lata 2008 – 2015 liczba mieszkańców miasta zmniejszyła się o kolejne 154 osoby. Liczba mieszkańców miasta w okresie od 2002 do 2016r zmniejszyła się o 10%.

Liczbę i strukturę mieszkańców w latach 2008 – 2016 przedstawiono w tabeli poniżej:

Struktura ludności miasta Rejowiec Fabryczny w latach 2008 – 2016

Rok	Liczba mieszkańców	Tempo wzrostu (rok poprzedni = 100)	W tym kobiety
2008	4646	99,7	2378
2009	4605	99,1	2365
2010	4617	100,2	2363
2011	4575	99,1	2341
2012	4542	99,2	2312
2013	4523	99,5	2305
2014	4498	99,3	2286
2015	4443	98,7	2271
2016	4405	99,1	2254

Źródło: na podstawie danych USC

Z powyższych danych wynika, że sytuacja demograficzna w mieście jest stała i powtarzalna w okresach statystycznych z tendencją spadkową liczby mieszkańców.

Zmiany w strukturze ekonomicznej ludności w podziale na ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym mają tendencję stałą i są zbieżne z ogólnym trendem demograficznym.

W 2002 roku ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 23,4% wszystkich mieszkańców tj. 1 134 osób, a w wieku produkcyjnym 3 120 osób (64,4%), natomiast 590 osób było w wieku poprodukcyjnym. Kończący poprzednią diagnozę rok 2007 charakteryzował się następującymi wskaźnikami w strukturze mieszkańców:

- wiek przedprodukcyjny – 952 (20,4%)
- wiek produkcyjny – 3085 (66,2%)
- wiek poprodukcyjny – 623 (13,4%)

Dane z okresu od 2008 r. do 2016 r. przedstawia tabela:

Struktura ekonomiczna ludności w latach 2008 – 2016

Rok	Ludność w latach					
	przedprodukcyjnym		produkcyjnym		poprodukcyjnym	
	ilość	udział (%)	ilość	udział (%)	ilość	udział (%)
2008	946	20,4	3 149	67,8	551	11,8
2009	917	19,9	3 150	68,4	538	11,7
2010	972	21,1	3 113	67,4	532	11,5
2011	925	20,2	3 115	68,1	535	11,7
2012	891	19,6	3 116	68,6	535	11,8
2013	809	17,9	3 141	69,4	574	12,7
2014	769	17,1	3 172	70,6	551	12,2
2015	742	16,7	3132	70,5	569	12,7
2016	731	16,6	3086	70,0	588	13,3

Źródło: na podstawie danych USC.

Zidentyfikowane tendencje demograficzne dla miasta Rejowiec Fabryczny w okresie 2002 – 2016 skłaniają do prognozowania dalszego spadku liczby ludności do roku 2026 szacunkowo o około 250 osób. Sytuacja ta będzie rezultatem ujemnego przyrostu naturalnego ale też emigracją zarobkową. Kolejną zidentyfikowaną trwałą tendencją jest dynamika wzrostu liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, większa niż dynamika spadku liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.

W latach 2008 – 2015 przy 346 urodzeniach odnotowano 361 zgonów. Na ujemny przyrost naturalny nakłada się także ujemne saldo migracji. Pozytywnie na zmiany prognoz może wpłynąć jedynie powstanie dużej oferty nowych miejsc pracy.

3.2. Oświata i wychowanie.

Funkcjonujące na terenie miasta jednostki oświatowe są instytucjami wychowawczo – dydaktycznymi, a miejskie przedszkole pełni także funkcję opiekuńczą.

Budynek zespołu oświatowego szkoły podstawowej i gimnazjum zmodernizowany i rozbudowany w latach 2004 – 2006 posiada 29 sal lekcyjnych oraz moduł dla klas „O”. Do szkoły podstawowej w 2007 roku uczęszczało 308 uczniów w 14 oddziałach z zatrudnieniem 30 nauczycieli. Natomiast w roku 2016 w 11 oddziałach uczyło się 2014 uczniów przy zatrudnieniu 23 nauczycieli. W gimnazjum publicznym w 2007 roku uczyło się 215 uczniów w 10 oddziałach przy 22 zatrudnionych nauczycielach, natomiast w roku 2016 odpowiednio 122 uczniów w 6 oddziałach przy 15 osobowej kadrze pedagogicznej. Obsługę organizacyjno-administracyjną zapewnia **Zespół Szkół Samorządowych** z obsadą 25 pracowników niepedagogicznych w roku 2007, przy 16 pracownikach niepedagogicznych i 2 etatach dyrektorskich w roku 2016.

Funkcjonowanie szkół publicznych w ujęciu historycznym przedstawiono w tabeli:

Liczba uczniów, oddziałów i kadry w ujęciu historycznym

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szkoła Podstawowa										
Liczba uczniów	308	305	268	248	233	233	212	205	231	214
Liczba oddziałów	14	14	13	12	11	11	11	11	13	11
Kadra pedagogiczna	30	30	30	26	23	25	25	24	23	23
Gimnazjum										
Liczba uczniów	215	193	192	186	178	156	136	137	131	122
Liczba oddziałów	10	9	9	9	8	6	6	6	6	6
Kadra pedagogiczna	19	22	20	19	21	17	15	14	14	15
ZSzS dyrekcja i obsługa	25	18	18	18	18	19	18	18	19	18

Źródło: dane własne Zespołu Szkół Samorządowych

Standard obiektów oświatowych i sukcesywne doposażanie w środki dydaktyczne przekłada się na poziom nauczania. Wyniki sprawdzianów zewnętrznych w okresie 2008 – 2015 wykazywały tendencję wzrastającą, od poziomu niskiego w 2008 roku do bardzo dobrego wyniku na poziomie wysokim w szkole podstawowej i w gimnazjum w 2015 roku.

Wyższy stopień opanowania przez uczniów szkoły podstawowej treści z podstawy programowej w odniesieniu do wyników ogólnopolskich przełożył się na wyniki osiągane

przez tych samych uczniów na poziomie gimnazjalnym. Dowodem są wyniki egzaminów zewnętrznych na poziomie gimnazjalnym.

Posługując się standardami oceny Państwowej Komisji Egzaminacyjnej wyniki uczniów gimnazjum w roku 2015 kształtowały się na poziomie „niżej wysoki”. Zauważalny na przestrzeni lat wzrost poziomu nauczania, weryfikowany egzaminem stopnia opanowania treści z podstawy programowej, korespondował z poziomem satysfakcji respondentów z jakości kształcenia, dostępności zajęć dodatkowych i wyrównawczych dla uczniów.

Przedszkole miejskie dysponuje 100 miejscami dla dzieci. W 2014 roku pod opieką 6 nauczycieli i 7 osób obsługi było 108 dzieci w czterech grupach wiekowych. W latach 2017 – 2019 obowiązkowi edukacji przedszkolnej podlegać będzie (uwzględniając zmiany w reformie oświatowej) potencjalnie 124 dzieci urodzonych w latach 2010 – 20120. Oznacza to, że opieka przedszkolna wymagać będzie zmian organizacyjnych aby sprostać potrzebom. Możliwym rozwiązaniem będzie organizacja np.: dwóch starszych grup przedszkolaków w budynku szkoły, w którym zapewnione są odpowiednie warunki i możliwości do prowadzenia zajęć.

W diagnozowanym okresie poziom zorganizowania opieki przedszkolnej i liczbę dzieci przedstawia tabela:

Edukacja przedszkolna

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba dzieci	93	91	100	95	101	115	108	100	105
Liczba oddziałów	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Kadra nauczycielska (osoby)	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Pracownicy obsługi (osoby)	6	6	6	6	6	7	7	7	7
Administracja	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Źródło: dane własne Przedszkola

3.3. Opieka socjalna i pomoc społeczna.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Miasta Rejowiec Fabryczny realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz ośrodki wsparcia: Środowiskowy Dom Samopomocy i Warsztat Terapii Zajęciowej jako samodzielne jednostki organizacyjne. MOPS realizuje zadania finansowane ze środków własnych budżetu i dotacji z budżetu państwa z zakresu: zasiłków stałych i okresowych, rent socjalnych, dodatków mieszkaniowych, zasiłków macierzyńskich, rodzinnych i pielęgnacyjnych, pomocy dla kombatantów oraz zasiłków celowych, dożywiania dzieci w szkole, usług opiekuńczych, pracy socjalnej itp. ogółem

W roku 2016 zadania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej zwiększyły się o obowiązki związane z wypłatą świadczeń „500+” dla rodzin z dziećmi.

Wydatki w latach 2008 – 2016 na szeroko rozumiane wsparcie socjalne, w podziale na zadania własne i zadania zlecone zestawiono w tabeli.

rok	Wydatki na wsparcie społeczne ogółem	Zadania zlecone	Zadania własne
2008	3 102 540	2 075 699	1 026 840
2009	3 235 847	2 104 327	1 131 520
2010	3 458 989	2 128 577	1 330 412
2011	3 508 910	2 210 172	1 298 739
2012	3 597 807	2 242 955	1 354 851
2013	3 723 953	2 215 685	1 508 267
2014	4 212 014	2 579 358	1 632 657
2015	3 977 433	2 483 112	1 494 321
2016	6 119 689	4 627 932	1 491 757

Źródło: dane własne MOPS

W ramach pomocy społecznej wypłacane są środki na zadania zlecone obejmujące m.in.: fundusz alimentacyjny, zasiłki rodzinne i składkę zdrowotną, a od roku 2016 także świadczenie wychowawcze. Wydatki te w każdym roku oscylują w przedziale 2/3 budżetu MOPS ogółem. W 2008 roku w ramach tych świadczeń wydatkowano 1,596 mln zł, w 2014 roku była to kwota 2,086 mln zł, a w 2016 roku to już 3,939 mln zł.

Wsparcie osób niepełnosprawnych realizowane jest w ramach środowiskowego domu samopomocy. Wydatki z tego tytułu wynoszą rocznie od 414,5 tys. zł w 2008 roku do 506 tys. w 2014 roku. Natomiast warsztat terapii zajęciowej realizując w 2016 roku świadczenia dla 30 osób poniósł koszty w wysokości 445.049 zł.

Liczba beneficjentów pomocy społecznej świadczonej przez ośrodek w 2003 roku przekraczała 900 osób. W roku 2008 z pomocy korzystało 215 rodzin tj. 719 osób, natomiast w roku 2014 różnymi formami pomocy społecznej objętych było 777 osób w 249 rodzinach tj. 20,7% ogółu rodzin w mieście. Wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej w Rejowcu Fabrycznym do ogólnej liczby mieszkańców wynosił w 2014 roku 15,4% i był wyższy niż w powiecie (14,1%) i w województwie (9,2%).

Z zestawienia wynika, że tendencje w tym obszarze są stałe, a występujące wahnięcia powodowane są dynamiką zmian w sytuacji życiowej rodzin.

Liczba rodzin/osób korzystających z pomocy społecznej w latach 2008 – 2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba rodzin	215	247	307	274	263	285	249	268	210
Liczba osób w rodzinach	719	713	986	794	782	844	777	742	616

Przyczyny przyznawania pomocy w podziale na najczęściej występujące potrzeby pozwalają na identyfikację słabych stron i zagrożeń w sferze społeczno-ekonomicznej rodzin w mieście. W diagnozowanym okresie pomoc dla rodzin z tytułu bezrobocia utrzymywała się na zbliżonym poziomie, natomiast ponad trzykrotnie wzrosła liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa.

Tabela poniżej przedstawia skalę pomocy w podziale na powody jej przyznania.

Najczęściej występujące powody przyznania pomocy społecznej w latach 2008 – 2014

	Liczba rodzin								
Powody przyznawania pomocy	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bezrobocie	164	153	189	148	156	175	166	153	140
Ubóstwo	43	42	191	100	104	118	149	137	128
Niepełnosprawność	69	70	70	49	51	63	66	66	67
Długotrwała choroba	101	76	76	30	44	54	65	69	74
Ochrony macierzyństwa	63	55	55	30	53	51	43	32	30
Bezradność opiekuńczo wychowawcza	41	32	32	13	20	20	14	7	5
Alkoholizm lub narkomania	17	9	9	6	6	10	5	7	8
Opuszczenie zakładu karnego	7	4	4	3	4	7	1	7	1
Przemoc w rodzinie	1	0	0	13	2	3	0	0	0
Zdarzenia losowe	0	0	0	0	9	2	0	2	1

3.4. Opieka zdrowotna.

Działalność z zakresu opieki zdrowotnej na terenie miasta Rejowiec Fabryczny prowadzi Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Eskulap” s.c., który świadczy usługi w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej lekarzy rodzinnych nie tylko dla mieszkańców miasta, ale również dla okolicznych miejscowości. Oprócz praktyk lekarzy rodzinnych placówka posiada poradnię: stomatologiczną, poradnię dla dzieci zdrowych i dzieci chorych, ginekologiczną oraz ambulatorium analityczne. Wg danych statystycznych mieszkańcy miasta najczęściej zapadają na choroby układu krążenia (48,5% zgonów), choroby nowotworowe (20,1% zgonów), a także na choroby układu oddechowego 3,8%. Zakład opieki zdrowotnej stwarza pacjentom możliwość wykonania przesiewowych badań urologicznych oraz uzyskania konsultacji diabetologicznej. Prowadzona jest również działalność profilaktyczna z zakresu zdrowego trybu życia oraz program CHUK (chorób układu krążenia). Istnieje możliwość wykonania badań spirometrycznych (wczesne wykrywanie chorób płuc). Dla pacjentów po zabiegach operacyjnych prowadzona jest profilaktyka wtórna. Poza szczepieniami obowiązkowymi zakład prowadzi coroczne akcje szczepień przeciw grypie, przeciw pneumokokom i innym chorobom. W ramach działalności gabinetu higieny prowadzone są badania bilansowe i przesiewowe u dzieci i młodzieży, profilaktyka fluorowa u dzieci w klasach I – VI, a także pogadanki dotyczące higieny snu u dzieci i właściwych relacji interdyscyplinarnych w grupie, i w rodzinie (zapobieganie depresji, nerwicy). Zakład prowadzi również profilaktykę zdrowotną kobiet w ciąży i w okresie połogu.

Działania profilaktyczne prowadzone przez NZOZ wzmacniane są działaniami własnymi samorządu poprzez programy zdrowotne i profilaktyczne obejmujące przede wszystkim te jednostki chorobowe, w których zachorowalność mieszkańców jest najwyższa.

Programy zdrowotne przeprowadzane przez samorząd miasta:

- 1) wspólnie z I Wojskowym Szpitalem Klinicznym i Polikliniką w Lublinie organizowanie dla mieszkańców bezpłatnych porad lekarskich w ramach „Białej Niedzieli”. Do dyspozycji społeczności lokalnej pozostaje kilkunastu specjalistów m.in.: neurolog, chirurg, urolog, ginekolog, dermatolog, ortopeda, kardiolog, pulmonolog, laryngolog, okulista, reumatolog. Dodatkowo przeprowadzane są badania: EKG, mierzenie ciśnienia, spirometria, badanie poziomu cukru we krwi, cytologia szyjki macicy, komputerowe badania wzroku. Potrzebujący mogą później korzystać z leczenia szpitalnego i w poradniach specjalistycznych.
- 2) w ramach badań profilaktycznych organizowane są bezpłatne badania mammograficzne dla kobiet w wieku od 50 – 69 roku życia.

3.5. Bezrobocie.

Jednym z najtrudniejszych problemów Rejowca Fabrycznego jest bezrobocie. Odsetek ludzi pozostających bez pracy w powiecie chełmskim ziemskim wynosił na koniec 2008 roku – 16,3%, gdy tymczasem identyczny wskaźnik dla województwa lubelskiego to – 11,3%, a dla kraju – 9,5%. Analogiczny wskaźnik bezrobocia w 2014 roku to: powiat chełmski – 18%; województwo lubelskie – 12,7% przy bezrobociu na poziomie krajowym – 11,5%. Na koniec 2015 roku poziom bezrobocia dla powiatu chełmskiego obniżył się do 17,1% przy 11,7% w województwie i 9,8% na poziomie kraju. Analiza wskaźników bezrobocia w relacji miesiąc do miesiąca w roku, skłania do tezy, że na poziomie powiatu nie są widoczne stałe trendy w przyroście liczby miejsc pracy. Spadki bezrobocia powiązane są bardziej z zatrudnieniem sezonowym i wyjazdami do pracy za granicę. Potwierdzają te trendy dane za rok 2015 i 2016. W miastach i gminach powiatu chełmskiego utrzymuje się już w długim okresie czasu wysoki, uciążliwy poziom bezrobocia. Mimo aktywności małych firm i mikrofirm niekorzystne trendy może zmienić tylko powstanie dużej firmy z ofertą setek miejsc pracy.

Wykaz osób bezrobotnych w podziale na wykształcenie

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Struktura wiekowa bezrobotnych									
18-24	79	70	98	72	53	68	51	46	31
25-34	107	107	127	109	116	135	101	91	82
35-44	90	85	65	71	68	85	74	58	67
45-54	93	70	71	68	74	73	53	60	48
55-59	13	14	15	30	34	47	51	49	41
60-64	2	3	5	3	7	6	8	17	14
Struktura bezrobocia według poziomu wykształcenia									
wyższe	38	32	47	51	49	47	33	31	26
Policealne i średnie zawodowe	107	107	107	95	87	118	83	82	77
Średnie ogólne	49	39	50	35	36	38	33	32	30
Zasadnicze zawodowe	81	77	76	79	80	84	77	72	58
Gimnazjalne i poniżej	109	94	101	93	100	127	112	104	92
Inne kategorie									
Bezrobotni do 25 roku życia	79	70	98	72	53	384	51	46	31
Bez prawa do zasiłku	333	285	338	330	326	30	320	302	246
Długotrwale bezrobotni	246	179	189	203	235	249	224	214	175

Ogólna liczba bezrobotnych z terenu miasta	384	349	381	353	352	414	338	321	283
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	13,3	12,0	12,5	11,7	11,7	13,8	11,3	10,1	9,0
Liczba osób pracujących	600	600	459	370	292	593	516	483	X

Źródło: dane Powiatowego Urzędu Pracy w Chelmie

Analiza przedstawionych w tabeli danych wskazuje, że poważnym problemem miasta, obok ogólnej liczby osób pozostających bez zatrudnienia, jest liczba osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku w stosunku do bezrobotnych ogółem. Jest to efekt długiego okresu pozostawania bez pracy. W ostatnich latach największy udział w ogólnej liczbie bezrobotnych z terenu miasta mają osoby posiadające wykształcenie podstawowe i zasadnicze zawodowe. Zjawisko to pociąga za sobą postępującą marginalizację grupy osób o najniższych kwalifikacjach zawodowych (lub ich braku) i najniższym poziomie wykształcenia.

Ważnym elementem diagnozy miasta jest sfera podaży pracy. W 2014 roku w wieku produkcyjnym było ogółem: 3172 osoby, z tego: 338 osób posiadało status bezrobotnego. Osób zatrudnionych było 516, a działalność gospodarczą ze statusem „aktywny” prowadziły 152 podmioty. Z dochodów uzyskiwanych z pracy we własnym gospodarstwie rolnym, o powierzchni powyżej 3 ha utrzymywać się może 377 rolników z rodzinami.

Oznacza to, że około 1000 osób w wieku produkcyjnym pozostaje poza oficjalnymi statystykami. W tej grupie sytuują się osoby pracujące poza granicami kraju, studenci na utrzymaniu rodzin oraz tzw. szara strefa i osoby nieaktywne zawodowo. Według danych GUS w Rejowcu Fabrycznym na 1000 mieszkańców pracuje tylko 115 osób i jest to wskaźnik znacznie niższy niż w powiecie i województwie. Wśród aktywnych zawodowo osób w 2014 roku 282 osoby wyjeżdżały z Rejowca Fabrycznego do pracy w innych ośrodkach miejskich, natomiast do pracy w Rejowcu Fabrycznym dojeżdżały 103 osoby.

Dane te obrazują jak pożądaną jest powstawanie nowych miejsc pracy oraz ochrona już istniejących, ale sprawy bezrobocia to domena administracji państwowej i Starostwa. Miasta i gminy mogą jedynie wspierać osoby bezrobotne oraz polepszać warunki do inwestowania.

3.6. Bezpieczeństwo publiczne.

Bezpieczeństwem mieszkańców zajmuje się Komisariat Policji zlokalizowany w sąsiednim Rejowcu, obsługujący także gminę Rejowiec Fabryczny, miasto i gminę Siedliszcze, miasto Rejowiec Fabryczny oraz Straż Miejska. Kompetencje Straży Miejskiej dotyczą przede wszystkim ładu i porządku publicznego.

Statystyka interwencji Straży Miejskiej w tym obszarze przedstawia się następująco:

	Rok 2008	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016
utrzymanie porządku i czystości	137	113	103	97
uszkodzenia mienia publicznego	6	9	8	16
spożywanie alkoholu w miejscach publicznych	60	46	51	47
zakłócenia porządku	107	72	58	51

Z analizy danych GUS z lat 2012 – 2014 wynika, że poziom bezpieczeństwa publicznego oceniany ilością stwierdzanych przestępstw w 5 podstawowych grupach (przestępstwa o charakterze kryminalnym, gospodarczym, przestępstwa drogowe, przeciwko zdrowiu i życiu oraz przeciwko mieniu) ulega zauważalnej poprawie. W roku 2012 w wymienionych grupach stwierdzono prawie 4000 przestępstw, gdzie znaczący spadek, o ponad 1000 przestępstw, odnotowano w roku 2013. Natomiast w roku 2014 stwierdzono 1325 naruszeń prawa w tym: kryminalnych – 724, przeciwko mieniu – 485, drogowych – 276, przeciwko zdrowiu i życiu – 32 przypadki. Poczucie bezpieczeństwa publicznego powiązane jest z wykrywalnością sprawców. Wykrywalność sprawców w grupie przestępstw drogowych osiąga nawet poziom – 99%. Natomiast wykrywalność w kategorii przestępstw kryminalnych wyniosła w 2014 roku – 71%, przy wykrywalności ogółem – 82%.

Spadek ilości stwierdzanych przestępstw, poprawiające się wskaźniki wykrywalności i spadająca liczba interwencji Straży Miejskiej w sprawach naruszeń ładu i porządku publicznego wskazują na pozytywną tendencję w przestrzeganiu prawa i zasad współżycia społecznego.

4. Gospodarka.

4.1. Rolnictwo.

Rejowiec Fabryczny cechuje się dużym udziałem w powierzchni miasta gruntów nieurbanizowanych (79,8%), w tym użytków rolnych – 75,3% powierzchni ogólnej. Strukturę użytków rolnych przedstawia poniższa tabela.

Struktura użytkowania gruntów w mieście Rejowiec Fabryczny w 2008 i 2015 r.

Zagospodarowanie	2008 Pow. (ha)	Udział (%)	2015 Pow. (ha)	Udział (%)
Użytki rolne,	1055	73,5	1076	75,3
w tym:				
- grunty orne	776	54,0	788	55,2
- sady	45	3,1	35	2,4
- łąki	147	10,2	144	10,1
- pastwiska	16	1,1	36	2,5
- tereny rolne zabudowane	66	4,6	65	4,6
- rowy	5	0,3	8	0,6
Lasy i grunty zadrzewione	31	2,2	47	3,3
Tereny różne	3	0,1	1	0,07
Nieuzytaki	15	1,0	14	1,0
Razem grunty nieurbanizowane	1104	76,9	1139	79,8
Tereny zabudowane i urbanizowane	332	23,1	290	20,3
w tym:				
- użytki kopalne	108	7,5	79	5,5
- tereny komunikacyjne	56	3,9	88	6,2
- tereny mieszkaniowe	33	2,3	37	2,6
- tereny przemysłowe	57	4,0	50	3,5
- inne tereny urbanizowane	12	0,8	22	1,5
- urbanizowane tereny niezabudowane	22	1,5	1	0,07
- tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	0	0	13	0,9
pozostałe grunty nie ujęte w grupach ewidencyjnych	44	3,06	0	0
Powierzchnia miasta razem	1436	100	1428	100

Źródło: na podstawie informacji Urzędu Miasta.

W sposobie gospodarowania użytkami rolnymi dominują grunty orne oraz łąki sady i pastwiska. Tereny rolne w zabudowie zagrodowej stanowią 65 ha tj. 4,6% powierzchni miasta ogółem. Obszary te w przeważającej mierze wyposażone są w podstawową infrastrukturę techniczną. W zabudowie zagrodowej coraz powszechniej rozwija się budownictwo jednorodzinne niezwiązane z produkcją rolniczą. Wśród właścicieli nieruchomości rolnych na terenie miasta dominują nieruchomości o pow. fizycznej do 0,5 ha – 535 pozycji wymiarowych, a od 0,5 – 1,0 ha – 128 pozycji, które nie są zaliczane do gospodarstw rolnych.

W 2015 roku ogólna liczba gospodarstw rolnych o powierzchni większej niż 1 ha wynosiła – 249, w tym tylko 7 gospodarstw o powierzchni powyżej 10 ha.

Opisaną sytuację w rolnictwie determinuje:

- niska jakość gleb,
- duże rozdrobnienie działek.

Czynniki te wpływają na niską efektywność gospodarstw i zaniedbanie terenów zabudowy zagrodowej. Samorząd miasta aktywnie prowadzi gospodarkę gruntami rolnymi udostępniając je w formie sprzedaży i dzierżawy dla chętnych rolników. Obserwowany jest pozytywny trend zainteresowania gruntami rolnymi m.in.: do powiększania gospodarstw rolnych.

4.2. Podmioty gospodarcze.

Przedsiębiorstwa produkcyjne stanowią 5% potencjału gospodarczego miasta. Główny zakład produkcyjny – cementownia wraz z kopalnią margla prowadzi działalność na powierzchni 87,58 ha (w 2008 r. – 140 ha). W szczytowym okresie przedsiębiorstwo to zatrudniało ponad 800 osób. Regres produkcji firmy postępuje od lat 90-tych XX wieku po okresie przemian ustrojowych. W 2008 roku zakład zatrudniał 166 osób, obecnie zatrudnia 120 osób i nadal jest głównym pracodawcą w mieście.

W sferze produkcji funkcjonują jeszcze dwie firmy:

- Przedsiębiorstwo Bednarskie „Pawłowianka” – Manufaktura Rodzinna,
- „Big – Szok” Dzierżarstwo i Krawiectwo.

Do znaczących firm w obszarze usług budowlanych należy Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe „CEM – BET” zatrudniające 45 osób.

Wśród firm usługowych wyróżnić należy:

- Poczta Polska (2 urzędy) – 13 osób,
- Posterunek Energetyczny – 10 osób,
- Zakład Wodociągów i Kanalizacji – 9 osób,
- Miejski Zakład Komunalny "EKO" s.c. – 5 osób.

W mieście działa ekspozytura banku PKO BP, PEKAO S.A, Punkt Kasowy Banku Spółdzielczego oraz Społeczna Kasa Oszczędnościowo – Kredytowa, SKOK „Wisła” i wiele mniejszych jednostek handlowo – usługowych, zatrudniających od 1 do 5 osób.

W działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby indywidualne w roku 2004 zarejestrowanych było 190 podmiotów, w roku 2008 aktywnych na lokalnym rynku było 256 podmiotów gospodarczych, natomiast w roku 2015 działalność gospodarczą prowadziło 152 podmioty a w 2016 tylko 126.

Dominującymi branżami w grupie działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne są: handel detaliczny artykułami spożywczymi i przemysłowymi

(41% zarejestrowanych podmiotów); usługi dla ludności (21%), budownictwo (14%), transport i usługi mechaniczne (7%).

Zatrudnienie według sektorów kształtuje się następująco :

- a) firmy usługowe i handlowe - 110 osób, (spadek o 100 etatów)
- b) zakłady produkcyjne - 145 osób, (spadek o 69 etatów)
- c) instytucje użyteczności publicznej - 124 osoby.

4.3. Infrastruktura techniczna.

4.3.1 Mieszkalnictwo.

Zasób mieszkaniowy tworzą 792 budynki jedno i wielorodzinne o łącznej liczbie 1585 mieszkań i 103.997 m² powierzchni użytkowej. W okresie obowiązywania poprzedniej strategii rozwoju przybyło 37 budynków mieszkalnych w zabudowie jednorodzinnej.

Statystycznie w roku oddawanych jest do użytku od 4 – 6 budynków jednorodzinnych. Potwierdza to umacnianie się trendu budowy własnych domów jednorodzinnych.

Potrzeby mieszkaniowe społeczności lokalnej zaspakajane są przez zasoby lokalowe w istniejących 41 budynkach wielorodzinnych pozostających we władaniu różnych właścicieli i zarządców.

Tabela poniżej charakteryzuje budownictwo wielorodzinne ze względu na okres budowy, standard techniczny i własność budynków.

Charakterystyka budynków wielorodzinnych - stan w 2016r

Własność	Liczba budynków ogółem	Okres budowy				Sposób ogrzewania i c.w.u.			
		Do 1930	1931 – 1960	1961 – 1980	1981 – 2000	Ciepło sieciowe	Gazowe kotłownie lokalne	Ogrzewanie indywidualne	
								Gaz	Węgiel i drewno
Spółdzielnie Mieszkaniowe	11				11	8	3		
Budynki Komunalne	13	5	8						13
Wspólnoty Mieszkaniowe	17	1	9	5	2	4	1	10	2
Ogółem	41	6	17	5	13	12	4	10	15

Źródło: Urząd Miasta Rejowiec Fabryczny

Własnością miasta jest 13 wielorodzinnych budynków mieszkalnych o łącznej liczbie 106 lokali oraz 21 lokali w budynkach wspólnot mieszkaniowych. Stan ilościowy zasobów przez minione lata był ustabilizowany. Poprawiał się wygląd i estetyka budynków mieszkalnych spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych. Zasób komunalny chociaż sukcesywnie remontowany wymaga stałej poprawy, ulepszeń i dalszych remontów.

4.3.2 Sieć drogowa.

Na układ drogowy miasta składa się 32,8 km. dróg publicznych zapewniających połączenia lokalne oraz powiązania komunikacyjne z otoczeniem zewnętrznym.

Charakterystyka dróg pod względem kategorii i standardów:

- droga wojewódzka nr 839 (Marynin – Rejowiec) – 3,5 km. – standard drogi ulepszonej,
- drogi powiatowe – 12,5 km,
tym:
  - 12,1 km. standard dróg ulepszonych,
  - 0,4 km. droga nieulepszona,
- drogi gminne – 15,7 km,
w tym:
  - 15,4 km. o nawierzchni ulepszonej,
  - 0,3 km droga gruntowa.

W latach 2008 – 2015 nastąpił przyrost dróg gminnych o 1,4 km. w wyniku zmiany kategorii drogi z wewnętrznej na gminną, a także budowy nowych ulic w ramach postępującej urbanizacji obszaru osiedla Wschód. Zmiana standardu, z nawierzchni nieulepszonej na asfaltową, nastąpiła na 4,4 km. dróg lokalnych. W analizowanym okresie nowe nawierzchnie asfaltowe otrzymały ulice miejskie i część drogi powiatowej – ul. Leśna.

Drogowe powiązania komunikacyjne miasta z najważniejszymi ośrodkami miejskimi w regionie oraz z krajową siecią komunikacyjną uzupełnia linia kolejowa Warszawa – Dorohusk ze stacją węzłową oraz linia kolejowa Nr 62 do Zamościa i Rawy Ruskiej.

4.3.3 Infrastruktura techniczna.

Na komunalną infrastrukturę miejską składa się system wodociągowy, kanalizacyjny, oraz sieć gazowa, energetyczna, ciepłownicza oraz telekomunikacyjna.

System wodociągowy w Rejowcu Fabrycznym obsługuje 99% potencjalnych odbiorców. Miasto zaopatrywane jest w wodę z ujęcia „Polna” o wydajności 1200 m³ na dobę. Ujęcie pobiera wodę z trzech studni głębinowych poprzez zbiornik wyrównawczy o pojemności 500 m³, stanowiący rezerwę wody pitnej na 36 godzin przy aktualnym zużyciu. Stacja wodociągowa zasilana jest z zasobów podziemnych na głębokości ok. 80 m. Woda ze względu na jakość i dobre walory smakowe nie wymaga uzdatniania.

Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 37,1 km., w tym sieć rozdzielcza 28,9 km., natomiast 8,2 km. przypada na przyłącza wodociągowe.

System kanalizacji miasto posiada sieć kanalizacji ogólnospławnej obsługującej w 2002 roku 67% gospodarstw domowych kolektorami sanitarnymi o długości 11,3 km. Budownictwo wielorodzinne charakteryzowało się 100% dostępem do sieci kanalizacyjnej,

przy bardzo ograniczonej infrastrukturze kanalizacyjnej w zabudowie jednorodzinnej i zagrodowej. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej nastąpiła w 2011 roku o 8 km. i w 2015 osiągnęła 21,3 km. całkowitej długości.

Ścieki trafiają do mechaniczno – biologicznej oczyszczalni o wydajności 800 m³/dobę. W 2003 roku oczyszczalnia została zmodernizowana, a stopień oczyszczania ścieków został dostosowany do norm Unii Europejskiej.

Poziom skanalizowania miasta w granicach aglomeracji ściekowej wynosi obecnie 93%. Obszary miasta położone poza tymi granicami (ulice Wiejska, Leśna, Cicha, Narutowicza i Piaskowa) wymagają, ze względu na swoje położenia, innych form zagospodarowania ścieków bytowych tj. oczyszczalni przydomowych lub szczelnych zbiorników bezodpływowych.

Siecią gazową objęte jest ponad 95% zabudowy miejskiej. Obejmuje ona 0,5 km. gazociągu wysokiego ciśnienia ze stacją redukcyjną pierwszego stopnia oraz 41,4 km. gazociągów średniego ciśnienia z redukcją ciśnienia na budynkach przed instalacją odbiorczą. Od roku 2008 wybudowano 2,4 km. gazociągów (wzrost o 6,1%) natomiast liczba odbiorców gazu ziemnego wzrosła w tym okresie o 13,3% z 850 do 963 podłączeń.

Zasilanie energetyczne jest zapewnione przez napowietrzną sieć średniego napięcia 15 kV, do której przyłączone są stacje transformatorowe 15/04 kV. Sieć średniego napięcia zasilana jest z Głównej Stacji Rozdzielczo – Transformatorowej 110 kV/ŚN zlokalizowanej przy ul. Chełmskiej. Stacja ta posiada wielostronne zasilanie liniami 110 kV Chełm – 1, Chełm – 2, Biskupice i Krasnystaw.

System ciepłowniczy miasta obejmuje kotłownię gazową o wydajności 3150 kW obsługującą największe osiedle mieszkaniowe „Wschód” oraz lokalne kotłownie gazowe w budynkach użyteczności publicznej, takich jak: urząd miasta, szkoła podstawowa, gimnazjum i mops oraz dwa spółdzielcze budynki mieszkalne w centrum miasta. Zarówno ciepłownia miejska jak i miejskie jednostki organizacyjne wspomagają swoje systemy produkcji ciepłej wody użytkowej instalacjami solarnymi (OZE).

5. Gospodarka nieruchomościami.

Samorząd Rejowca Fabrycznego w roku 2015 był właścicielem nieruchomości o pow. 190 ha znajdujących się w bezpośrednim zarządzie miasta lub wydierżawionych, oraz był użytkownikiem wieczystym 49 ha gruntów. Ogólna powierzchnia nieruchomości komunalnych w 2002 roku wynosiła 250 ha, w 2008 roku – 184 ha, a w 2015 roku prawo własności i użytkowania wieczystego do nieruchomości obejmowało łącznie 239 ha gruntów

W strukturze własności gruntów w roku 2015 uwzględniona została aktualna (potwierdzona bilansem gruntów zasobu geodezyjnego Starostwa Powiatowego w Chełmie) **powierzchnia miasta wynosząca 1428ha.**

Dane za poprzednie okresy pozostawiono bez korekty (1436 ha) dla zachowania przejrzystości kierunków zmian w strukturze własnościowej.

Struktura własności nieruchomości na terenie miasta Rejowiec Fabryczny w latach 2002, 2008 i 2015

Właściciel	Powierzchnia [ha] 2002	Powierzchnia [ha] 2008	Powierzchnia [ha] 2015
Własność prywatna osób fizycznych i prawnych	752	952	881
Agencja Nieruchomości Rolnych	138	95	87
Skarb Państwa	207	115	181
Grunty w dyspozycji zarządców terenów komunikacyjnych	89	90	88
Miasto Rejowiec Fabryczny	250	184	190
RAZEM	1436	1436	1428

Źródło: na podstawie informacji Urzędu Miasta i bilansu gruntów 2015

5.1. Zarządzanie mieniem komunalnym.

Własność komunalna jest znacznie rozdrobniona. Nieruchomości, stanowiące majątek miasta (własność) o łącznej pow. 190 ha składają się z 668 działek. Oprócz prawa własności miastu przysługują inne prawa majątkowe – prawo wieczystego użytkowania gruntów dotyczy 47,15 ha w granicach administracyjnych oraz 1,86 ha własności gruntu na terenie Pawłowa, w tym zrekultywowane składowisko odpadów w tej miejscowości.

Powierzchnia nieruchomości komunalnych własnych i w użytkowaniu wieczystym miasta wynosi ogółem – 239 ha. W zasobie tym wyróżnić należy grunty:

- rolne (grunty orne, łąki, sady, pastwiska – 106 ha),
- tereny budowlane – 48 ha,
- tereny rekreacyjne – 7 ha,
- tereny kopalne – 40 ha,
- lasy i grunty zadrzewione – 8 ha,
- parki – 7 ha,

- pozostałe – 23 ha (w tym między innymi: nieużytki, wody, drogi rolnicze)

Gruntowe nieruchomości miejskie oprócz dużego rozdrobnienia charakteryzują się zróżnicowanym poziomem zagospodarowania. Większość terenów stanowiących własność miasta jest w sposób trwały zurbanizowana i zagospodarowana np.: grunty pod drogami lokalnymi, tereny obiektów publicznych, tereny mieszkaniowe, rekreacyjno – wypoczynkowe.

Struktura użytkowania terenów stanowiących własność i użytkowanie wieczyste miasta Rejowiec Fabryczny – stan na dzień 31.12.2015 roku wg ewidencji gruntów

Rodzaju terenów komunalnych	2015 [ha]	Udział % w pow. komunalnej ogółem
własność i użytkowanie wieczyste miasta ogółem	239	100
w tym: użytki kopalne	40	17
użytki rolne	90	38
tereny komunikacyjne	23	9
tereny mieszkaniowe	14	6
tereny przemysłowe	6	2
tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	13	5
pozostałe tereny zurbanizowane: zabudowane i niezabudowane	15	6

Miasto posiada prawa majątkowe terenów przewidzianych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową, przemysł i usługi umożliwiające kreowanie dalszej urbanizacji i rozwoju gospodarczego. Część tych gruntów pozostaje, do czasu ich zabudowy, w dotychczasowym sposobie użytkowania (np. użytki rolne) i wymaga przeprowadzenia scaleń i podziałów.

W tabeli poniżej zestawiono zasób gruntów własnych do zagospodarowania zgodnie z przeznaczeniem w studium uwarunkowań i kierunków przestrzennego zagospodarowania i miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

	Pow. ogółem w ha	Przewidziane do scalenia i podziału w ha
własność miasta w terenach pod zabudowę wg studium i mpzp	67	8
w tym: mieszkaniowe jednorodzinne	21	5
mieszkaniowe wielorodzinne	10	-
usługi	27	0,10
w tym usługi sportu i rekreacji	14	-
przemysł	4	2,98

W wyniku trwającego od maja 1990 r. procesu komunalizacji, miasto przekształciło swoje dotychczasowe prawo użytkowania wieczystego od Skarbu Państwa w prawo własności z mocy ustawy. Dotychczas skomunalizowany majątek stanowią:

1. Nieruchomości o powierzchni 4,9 ha będące w trwałym zarządzie jednostek takich jak:

- zakład wodociągów i kanalizacji (oczyszczalnia, ujęcia wody),
  - ciepłownia miejska,
  - miejski ośrodek pomocy społecznej,
  - szkoła podstawowa i gimnazjum.
2. Nieruchomości przekazane w administrowanie (cmentarz komunalny) i administrowane przez urząd miasta (komunalne budynki wielorodzinne).
3. Grunty przekazane w użytkowanie wieczyste osób fizycznych i prawnych o powierzchni 13 ha w tym:
- tereny budownictwa jednorodzinnego na osiedlu „Stajne A” i „Wschód”,
  - tereny budownictwa wielorodzinnego spółdzielni mieszkaniowej i młodzieżowej spółdzielni mieszkaniowej,
  - tereny pod działalność usługowo – handlową.
4. Grunty wydierżawione pod działalność usługowo – handlową o pow. 0,9 ha.
5. Inne grunty:
- zajęte pod drogi, place, tereny zieleni, lasy, grunty pod wodami (razem 33 ha),
  - tereny rekreacyjno – wypoczynkowe – 13 ha
  - zasoby gruntów tj. grunty stanowiące rezerwę terenów przeznaczonych na cele budownictwa jednorodzinnego wielorodzinnego i inne cele inwestycyjne określone w planie zagospodarowania przestrzennego (w tym grunty rolne o pow. 100 ha).

Część gruntów komunalnych zabudowana jest obiektami użyteczności publicznej. Są to:

- szkoła podstawowa i gimnazjum,
- przedszkole,
- centrum aktywności społeczno – gospodarczej „Stara Kotłownia”,
- miejski ośrodek pomocy społecznej,
- miejski ośrodek kultury „Dworek”,
- budynki ujęcia wody,
- obiekty cmentarza komunalnego,
- budynki oczyszczalni ścieków,
- budynki mieszkalne wielorodzinne we współwłasności z osobami fizycznymi (wspólnoty mieszkaniowe).

5.2. Procesy urbanizacyjne.

Struktura i powierzchnia terenów zurbanizowanych miasta, uwzględniająca zabudowane tereny rolne, w okresie lat 2008 – 2015 uległa niewielkim zmianom wynikającym z nowych uregulowań prawa geodezyjnego i kartograficznego. Nie wystąpiły bowiem w diagnozowanym okresie procesy dekompozycji urbanizacyjnej, a procesy

inwestycyjne toczyły się wewnątrz terenów zurbanizowanych. Tereny zurbanizowane i zabudowane stanowią 24,8% ogólnej powierzchni miasta.

Tereny zurbanizowane w mieście – struktura

Sposób zagospodarowania	2008 w ha	% powierzchni miasta ogółem	2015 w ha	% powierzchni miasta ogółem
Tereny zabudowane i zurbanizowane w tym:	398	27,7	355	24,8
- użytki kopalne	108	7,5	79	5,5
- tereny komunikacyjne	56	3,9	88	6,2
- tereny mieszkaniowe	33	2,3	37	2,6
- tereny przemysłowe	57	4,0	50	3,5
- inne tereny zurbanizowane	12	0,8	22	1,5
- zurbanizowane tereny niezabudowane	22	1,5	1	0,07
- tereny rekreacyjno – wypoczynkowe	0	0	13	0,9
pozostałe grunty nie ujęte w grupach ewidencyjnych	44	3,06	0	0
zabudowane tereny rolne	66	4,6	65	4,5

Źródło: dane własne na podstawie bilansu gruntów

5.3. Gospodarka przestrzenna.

Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego miasta (m.p.z.p.) został uchwalony przez Radę Miasta 12 listopada 2014 roku. Plan zagospodarowania przestrzennego sankcjonuje zmiany w zagospodarowaniu i przeznaczeniu gruntów, które wystąpiły na mocy m.p.z.p. z 2006 roku oraz wniosków organów, instytucji i właścicieli nieruchomości wniesione w okresie jego obowiązywania.

W tabeli poniżej przedstawiono planowaną strukturę wykorzystania gruntów według ich przeznaczenia w obowiązującym miejscowym planie przestrzennego zagospodarowania miasta 2014 w relacji do poprzednio obowiązującego planu z 2006 roku.

Docelowa struktura użytkowania gruntów wg MPZP z 2006 i 2014 roku

Rodzaj użytkowania	Według planu 2006 r.		Według planu 2014 r.	
	Powierzchnia	Udział	Powierzchnia	Udział
	[ha]	[%]	[ha]	[%]
zabudowa jednorodzinna	115,09	8,01	283,92	19,77
zabudowa zagrodowa	70,98	4,94	44,95	3,13
zabudowa wielorodzinna	13,44	0,94	16,49	1,15
zabudowa mieszk. – usługowa	3,40	0,24	2,91	0,20
usługi komercyjne	51,67	3,60	49,76	3,47
usługi publiczne, cmentarz	13,22	0,55	9,17	0,28
usługi sportu i rekreacji	26,30	1,83	44,74	3,12

parki i ogródki działkowe	22,20	1,54	25,93	0,80
przemysł i tereny górnicze	160,52	11,18	176,76	12,38
usługi komunikacji, drogi i kolej	96,13	6,69	101,6	0,17
infrastruktura techniczna	6,23	0,43	8,19	0,57
Tereny do zagospodarowania w tym:	579,18	40,33	764,44	53,23
las	12,75	0,88	53,79	3,77
tereny z możliwością zalesień	360,38	25,1	0	0,00
tereny rolne	471,84	32,86	607,92	42,57
wody	11,85	0,82	1,85	0,13
Użytki rolne razem	856,82	59,66	663,56	46,47
Grunty ogółem	1436	100,00	1428,00	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie m.p.z.p. 2006 i 2014

Struktura docelowego użytkowania gruntów wskazuje na prorozwojowy charakter planu miejscowego. Powierzchnia terenów przewidzianych do zainwestowania w aktualnym planie wzrosła ogółem o 13% w stosunku do poprzedniego i wynosi obecnie 53,23% ogólnej powierzchni miasta tj. 764,44 ha. Znacznie wzrosła powierzchnia terenów przewidzianych pod zabudowę jednorodzinną wnioskowana przez właścicieli gruntów. Świadczy to o wysokiej atrakcyjności tych obszarów dla inwestorów prywatnych w kontekście ich dostępu do infrastruktury technicznej (drogi, wodociągi, kanalizacja, sieć gazowa).

6. Infrastruktura społeczna.

Pomimo krótkiej historii miasta i różnych warunków budowania jego tkanki urbanistycznej Rejowiec Fabryczny wyposażony jest w bazę infrastruktury społecznej, która zaspokaja potrzeby wspólnoty miejskiej w tej sferze.

Miejski ośrodek kultury ma siedzibę w zabytkowym dworku, który otacza wpisany do rejestru zabytków park z unikatowym drzewostanem w tym: aleję świerkową stanowiącą drogę dojazdową do dworu i aleję grabową. Budynek dworku i założenie ogrodowe parku spełniają funkcję przestrzeni publicznej przyjaznej mieszkańcom.

Na terenie parku zlokalizowane jest także przedszkole miejskie, ośrodek pomocy społecznej i środowiskowy dom samopomocy. Funkcję kulturalno-społeczną i wypoczynkowo – rekreacyjną zabytkowego zespołu dworsko – parkowego uzupełnia zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie nowoczesny, z bezpiecznymi nawierzchniami, plac zabaw i zielona strefa rekreacji z siłownią, z którą sąsiaduje górka saneczkowa.

Stadion sportowy z areną lekkoatletyczną o nawierzchni tartanowej i trawiastym, boiskiem do piłki nożnej wypełnia przestrzeń pomiędzy parkiem „Stajne – Polesie”, a parkiem „Dębinka”, wpisanym do rejestru zabytków jako ostaniec dawnej dąbrowy. W „Dębinie” urządzona jest strefa rekreacji ruchowej. Aleja parkowa włączona w ciąg komunikacyjny od głównej ulicy miejskiej tworzy trakt spacerowy przez koronę stadionu do dawnego parku dworskiego. W tym samym obszarze położone są korty tenisowe z nawierzchnią ze sztucznej trawy i amfiteatr. Strefę sportową uzupełnia wielofunkcyjne boisko szkolne z nawierzchnią ze sztucznej trawy.

W centrum miasta zlokalizowane są także obiekty użyteczności publicznej – placówki oświatowe, banki, budynek administracyjny urzędu miasta, oraz obiekt warsztatu terapii zajęciowej jako ośrodek wsparcia dla osób potrzebujących.

Zespół zabudowy mieszkaniowej „Wschód”, oddzielony pierwotnie otwartą niezabudowaną przestrzenią od centrum miasta, wypełnia się zabudową jednorodzinną poprawiając kompozycję przestrzenną i funkcjonalną miasta.

Proces humanizowania „sypialnego” charakteru osiedla Wschód wsparł projekt rewitalizacji terenu byłej osiedlowej kotłowni węglowej. W zrewitalizowanym budynku mieści się biblioteka miejska, sala widowiskowo – szkoleniowa, kawiarnia i siłownia z fitness. Wybudowany w ramach programu „Moje boisko – Orlik 2012” zespół wielofunkcyjnych boisk został wzbogacony atrakcyjnym placem zabaw dla dzieci i wielofunkcyjną siłownią plenerową. Sąsiadujące tereny zielone są uporządkowane i zagospodarowane. Całość wraz z wybudowanym parkingiem i drogą dojazdową jest oświetlona i monitorowana.

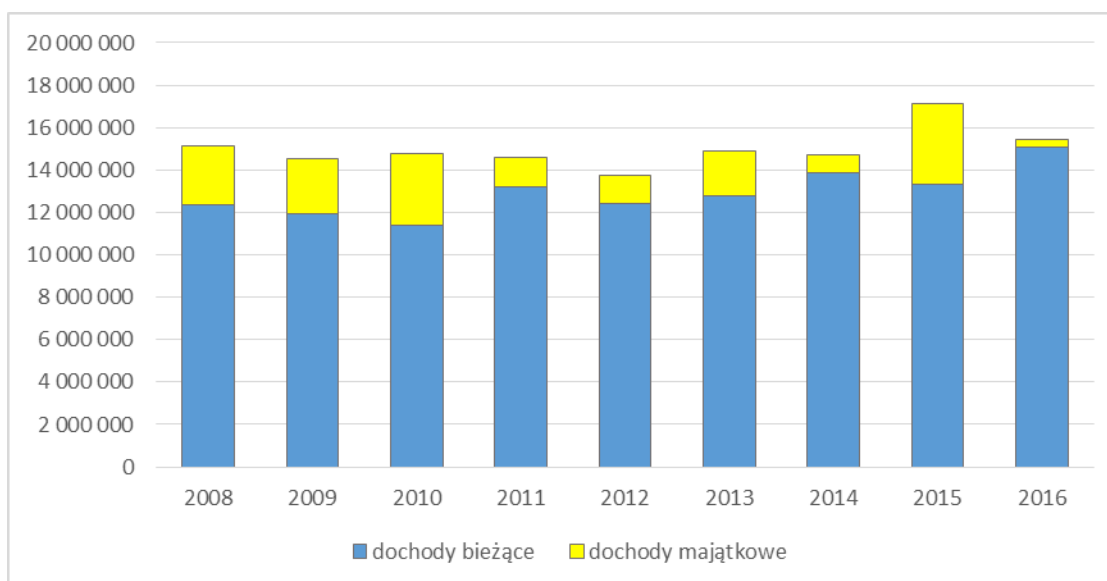
Osiedla „Morawinek” i „Fabryczne” to obszary miasta, w których infrastruktura społeczna jest słabo rozwinięta. Stopień technicznego zużycia obiektów budowlanych (najstarsze substandardowe budynki mieszkalne) i przestrzeni publicznej kwalifikuje osiedla do odnowy i rewitalizacji.

7. Zarządzanie i kapitał społeczny.

7.1. Finanse publiczne.

Budżet Miasta oscyluje na poziomie 14 – 15 milionów złotych. Osiągał też większe kwoty w latach, gdy realizowano kosztowne inwestycje miejskie. Na zmienny udział dochodów majątkowych w poszczególnych latach wpływały dotacje uzyskiwane na dofinansowanie realizowanych inwestycji w tym: z funduszy Unii Europejskiej.

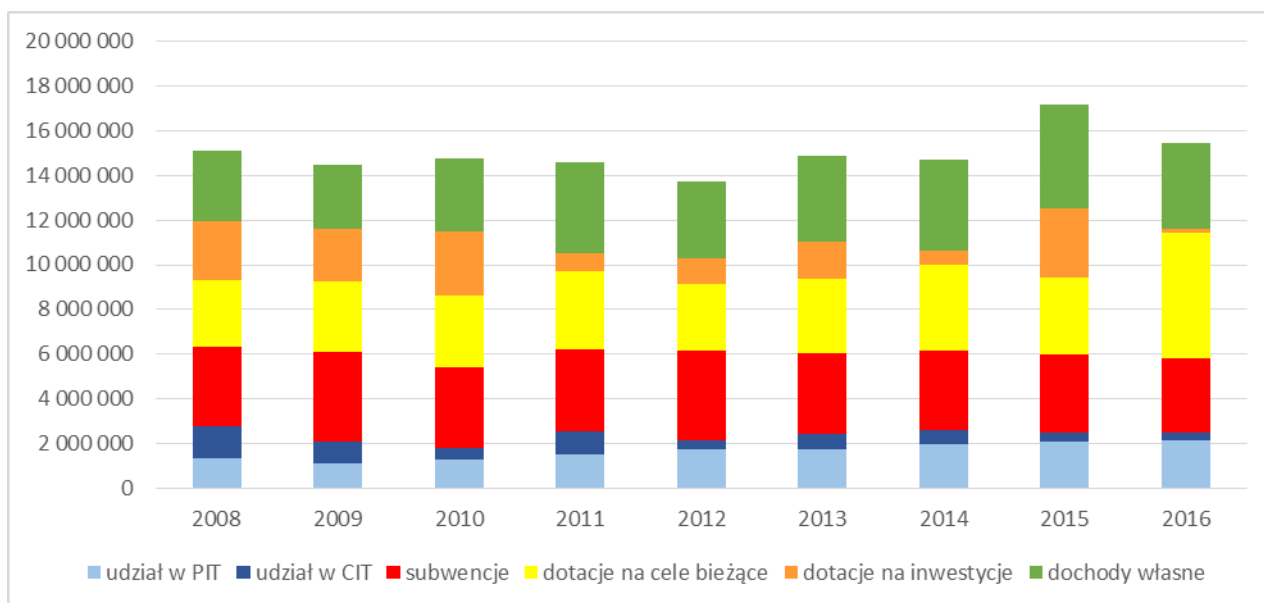
7.1.1 Struktura dochodów budżetowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych typu RB

Struktura dochodów miasta jest niekorzystna z uwagi na niski udział dochodów własnych, które w odróżnieniu od dotacji celowych i subwencji, stanowią środki, które samorząd może przeznaczać na rozbudowę infrastruktury, powiększanie i zachowanie odpowiedniego stanu składników majątkowych oraz inne zadania prorozwojowe.

7.1.2 Struktura dochodów według źródeł.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych typu RB

Dochody budżetu w latach objętych analizą opierają się na pięciu podstawowych źródłach. Największą część (przeciętnie ponad 30% ogółu dochodów budżetu w poszczególnych latach) stanowią dotacje celowe, przeznaczone na finansowanie zadań bieżących oraz dofinansowanie zadań inwestycyjnych (w tym środki europejskie). Inne

dochody to subwencje (ok. 25% ogółu dochodów), podobnie jak dotacje przeznaczane w całości na ściśle określone dziedziny działalności (oświata). Kolejna grupa dochodów to udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) i podatku dochodowym od osób prawnych (CIT), które stanowią przeciętnie ok. 16%. Dochody własne, na których wysokość oraz przeznaczenie samorząd miasta ma największy wpływ, stanowią na przestrzeni ostatnich lat przeciętnie 25% budżetu.

Wysokość dochodów wg. źródeł w latach 2008 – 2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
udział w PIT	1 324 915	1 113 941	1 274 993	1 496 839	1 743 018	1 762 153	1 943 910	2 088 832	2 134 422
udział w CIT	1 462 649	945 606	506 024	1 060 857	409 638	650 018	637 323	409 952	320 458
subwencje	3 524 179	4 027 746	3 615 916	3 664 754	3 982 060	3 635 551	3 593 681	3 486 881	3 369 040
dotacje na cele bieżące	2 990 408	3 162 113	3 211 020	3 468 239	3 019 527	3 311 662	3 820 903	3 429 881	5 598 714
dotacje na inwestycje	2 634 761	2 376 683	2 914 876	812 771	1 138 734	1 654 878	636 966	3 136 641	182 077
dochody własne	3 167 783	2 873 877	3 231 307	4 085 566	3 466 849	3 868 428	4 106 587	4 602 244	3 839 804
SUMA	15 104 695	14 499 966	14 754 136	14 589 026	13 759 826	14 882 690	14 739 370	17 154 431	15 444 515

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych typu RB

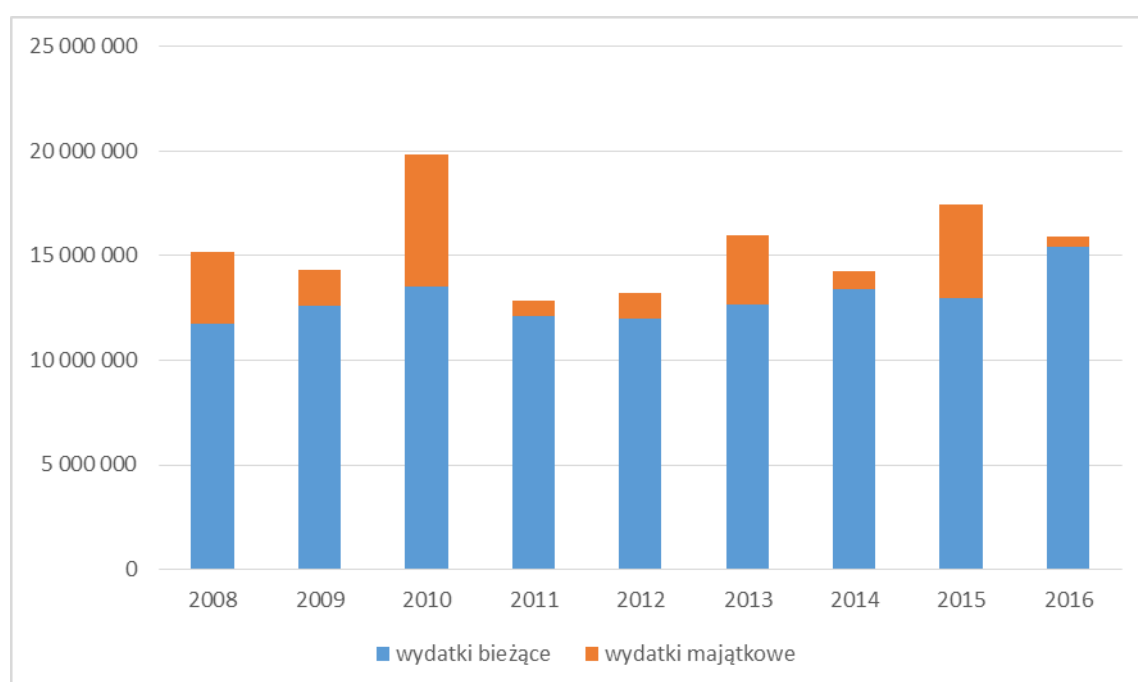
W okresie objętym analizą udział dochodów z poszczególnych grup ulega wahaniom przede wszystkim z uwagi na zróżnicowany poziom dotacji uzyskiwanych w związku realizacją przedsięwzięć z udziałem środków unijnych. Ich udział waha się w poszczególnych latach od 1,18% w 2016 r. do 19,76% w 2010 r. Brak wyraźnej tendencji odnotowuje się także w przypadku wpływów z podatku CIT, gdzie z uwagi na specyfikę tego podatku roczne wpływy w poszczególnych latach podlegały wahaniom w przedziale od 320.458 zł w roku 2016 do 1.462.649 zł w roku 2008. Po uwzględnieniu tych odchyleń, dochody własne budżetu, subwencje i dotacje celowe do zadań bieżących oraz udziały w podatku dochodowym od osób fizycznych kształtują się w poszczególnych latach na dość stabilnym poziomie, z tendencją nieznacznego wzrostu w kolejnych latach.

Utrzymywanie się w strukturze budżetu niskiego udziału dochodów własnych jest czynnikiem problematycznym, który ma znaczenie przy określaniu strategii rozwojowej miasta na lata przyszłe. Jest to czynnik ograniczający możliwości przystępowania do kolejnych programów, także tych z dofinansowaniem unijnym. Pułap własnych, dostępnych do inwestowania, środków budżetowych będzie w kolejnych latach ograniczony dodatkowo przez koszty obsługi zobowiązań zaciąganych w latach ubiegłych jako udział własny przy realizacji inwestycji z programów unijnych. To właśnie dochody własne budżetu, w części stanowiącej tzw. nadwyżkę operacyjną, stanowią o zdolności budżetu do obsługi pozyskanych środków zwrotnych – spłaty rat kapitałowych oraz odsetek.

7.1.3 Struktura wydatków.

Istotnym wskaźnikiem pozwalającym ocenić potencjał budżetu miasta z punktu widzenia długoterminowego planowania strategicznego oraz jego wykorzystanie, jest udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) w wydatkach ogółem. W latach 2008 – 2016 wskaźnik ten wahał się w zakresie od 3,35% (2016 r.) do 31,70% (2008 r.), a średnio dla lat objętych analizą 16,24%. Zróżnicowany poziom nakładów inwestycyjnych w poszczególnych latach jest ściśle związany z cyklem realizacji programów inwestycyjnych, zrealizowanych z udziałem funduszy unijnych.

Wydatki majątkowe w latach 2008 – 2016:

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych typu RB

Struktura wydatków budżetu pod względem dziedzin działalności charakteryzuje się wysokim udziałem wydatków na oświatę i wychowanie oraz pomoc społeczną, które łącznie stanowią ponad połowę wydatków ponoszonych w latach 2008 – 2016.

Funkcjonowanie placówek oświatowych, tj. szkoły podstawowej, gimnazjum i przedszkola miejskiego stanowiło średnio 31% wydatków. Pomoc społeczna pochłaniała średnio 23%. Trzecia pod względem udziału pozycja to administracja publiczna – 13%.

Udział poszczególnych działów wydatków w wydatkach budżetu ogółem w zł.

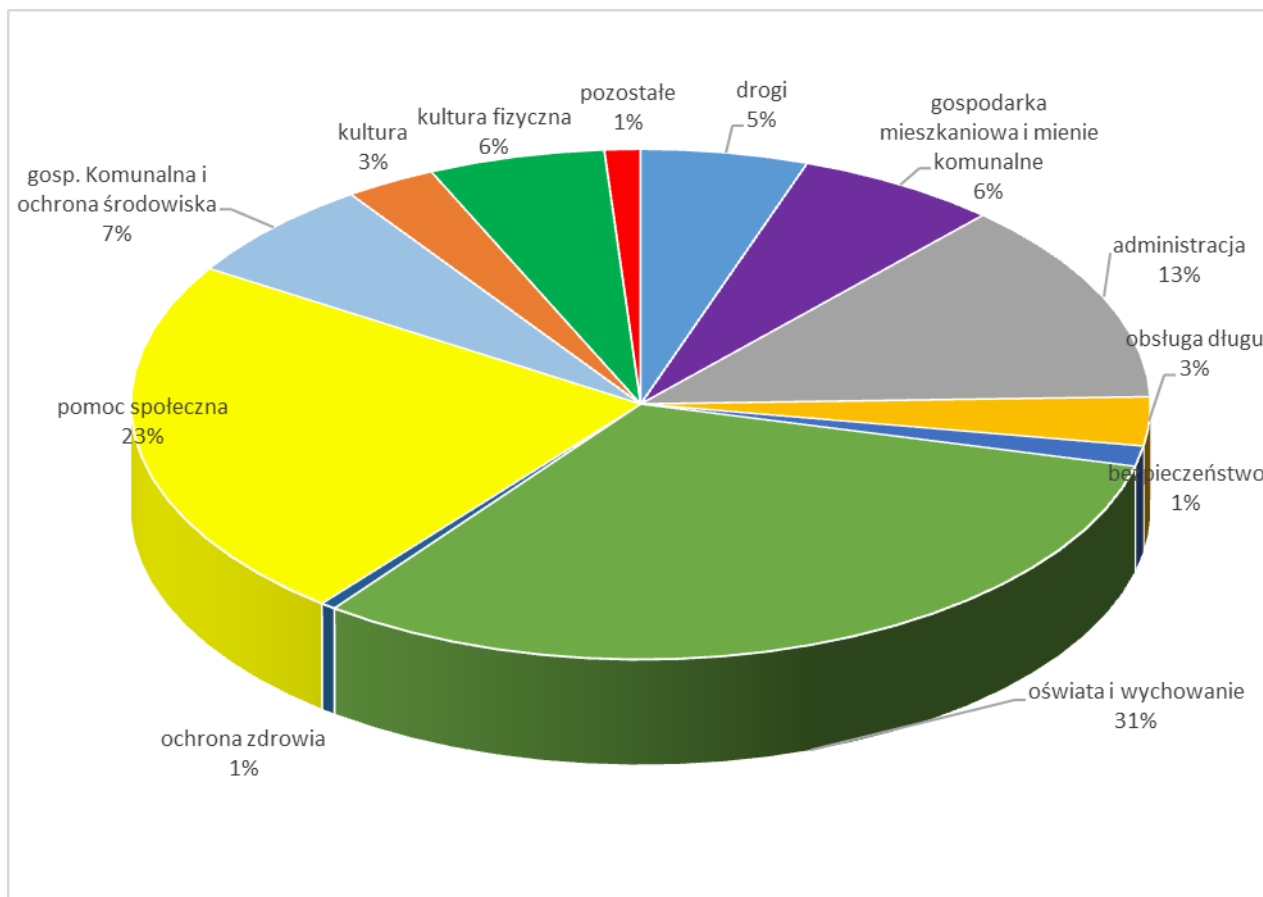
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
drogi	499 687	928 021	3 252 973	378 194	126 301	158 432	254 775	43 814	262 496
gospodarka mieszkaniowa i mienie komunalne	393 202	711 888	481 797	109 473	1 300 827	3 232 729	556 320	483 801	353 515
administracja	1 796 381	1 914 384	2 022 644	2 117 032	1 880 183	1 861 063	1 947 832	1 940 889	1 970 353
obsługa długu	454 455	351 077	417 680	588 466	381 306	653 451	416 813	358 911	355 690
bezpieczeństwo	176 500	185 831	208 479	201 916	208 169	201 936	186 449	162 700	243 864
oświata i wychowanie	4 280 337	4 787 044	5 465 434	4 360 899	4 439 722	4 805 364	4 927 637	4 581 532	4 818 972
ochrona zdrowia	51 920	65 190	60 185	77 506	69 942	62 827	131 288	48 587	59 621
pomoc społeczna	3 071 755	3 202 967	3 390 114	3 437 614	3 531 374	3 708 953	4 148 314	3 962 433	6 086 292
gosp. Komunalna i ochrona środowiska	481 977	1 182 900	2 528 287	679 030	487 286	602 820	847 528	4 975 462	964 505
kultura	334 881	394 675	1 078 746	346 325	284 842	319 650	295 000	280 000	283 000
kultura fizyczna	3 505 378	575 949	741 983	246 735	259 443	195 321	387 675	207 738	164 346
pozostałe	131 134	2 557	177 773	301 385	241 209	158 340	191 112	406 807	370 062

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych typu RB

Wydatki budżetu miasta na bieżącą realizację zadań według poszczególnych działów klasyfikacji budżetowych kształtują się w latach objętych analizą na podobnym poziomie. Widoczne w tabeli odstępstwa w niektórych latach (np. wzrost wydatków na drogi w latach 2010 – 2011, na gospodarkę mieszkaniową w 2012 – 2013, na gospodarkę komunalną w 2010 r., kulturę fizyczną i sport w 2008 r.) wynikają z realizacji dużych projektów inwestycyjnych przypisanych do tych działów.

Struktura wydatków, w której zdecydowanie dominują dwa obszary działalności: oświata i pomoc społeczna, jest ściśle związana ze strukturą dochodów, w której podobną dominację obserwujemy w przypadku dotacji celowych i subwencji na te dziedziny. Niski poziom własnych dochodów budżetu wpływa na poziom nakładów na drogi publiczne (średnio 5%), gospodarkę mieszkaniową (6%), kulturę fizyczną (6%), kulturę (3%) czy gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (7%).

Struktura wydatków – średnia w latach 2008 – 2016:

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych typu RB

Opisana struktura budżetu, determinowana przede wszystkim niskim udziałem własnych dochodów, skutkuje znaczącym ograniczeniem zdolności do realizacji nowych przedsięwzięć inwestycyjnych, także tych, na które dostępne będą fundusze zewnętrzne (przede wszystkim unijne). Ograniczona nadwyżka wolnych środków budżetowych wpłynąć może na możliwości finansowania tzw. udziału własnego przy realizacji projektów inwestycyjnych w latach przyszłych. Możliwości budżetu miasta ograniczają skromne dochody własne oraz wzrastające wydatki na oświatę, w tym dopłaty do subwencji oświatowej w kwocie 1.200.000 zł do funkcjonowania szkoły podstawowej i gimnazjum

7.2 Kapitał społeczny.

Ludność miasta w niewielkiej części składa się z autochtonów. Większość mieszkańców to ludność napływowa podejmująca dawniej zatrudnienie w cementowni. Poczucie tożsamości i wspólnoty społecznej jest relatywnie niskie. Restrukturyzacja przemysłu cementowego i znaczne ograniczenie zatrudnienia ujawniła problem dostosowania się społeczności do trudnych procesów transformacji ustrojowej. Utrata pracy przy wąskich kwalifikacjach zawodowych i niskiej skłonności do podejmowania działalności gospodarczej lub przekwalifikowań zawodowych, przejawia się wzmożonym poczuciem marginalizacji i wykluczenia społecznego mieszkańców najstarszych osiedli miejskich, brakiem perspektyw dla rodzin oraz narastającą postawą roszczeniową.

Spółeczno-ekonomiczne zróżnicowanie społeczności lokalnej, w połączeniu z różnymi uwarunkowaniami bytowymi w poszczególnych częściach miasta, w sposób naturalny dzieli przestrzeń miejską na trzy podobszary problemowe w sferze społecznej. Obszary te obok rewitalizacji technicznej, determinującej warunki życia mieszkańców, wymagają rewitalizacji społecznej ukierunkowanej na permanentną eliminację zjawisk powodujących problemy społeczne i sytuacje kryzysowe.

Niskie poczucie tożsamości i identyfikacji wspólnotowej przekłada się na poziom aktywności obywatelskiej mieszkańców.

Do roku 2008 w społeczności miasta funkcjonowały dwa stowarzyszenia. Aktualnie funkcjonujące organizacje pozarządowe w mieście to: Stowarzyszenie „Cordis”, Stowarzyszenie „Wiara”, Klub Abstynenta „Krokus”, Fundacja Rozwoju Rejowca Fabrycznego, Klub Sportowy „Sparta”, Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Kulturalnych „Szansa”, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Promenada S 12, Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych „Bonus”, a także rady osiedlowe i grupy nieformalne jak: klub seniora. Organizacje te prowadzą swoją działalność na rzecz całej wspólnoty lokalnej, jednakże poziom zaangażowania i korzystania z oferty przez mieszkańców obszarów problemowych jest niewielki.

O poziomie aktywności obywatelskiej świadczy także frekwencja wyborcza. W roku 2006 w wyborach samorządowych uczestniczyło 54,4% uprawnionych mieszkańców, w wyborach do Sejmu i Senatu 39,66%. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2010 r. wyniosła 48,27%. Natomiast w roku 2014 głosowało w wyborach samorządowych 47,21% wyborców, w wyborach prezydenckich w 2015 r. głosowało 44,47% zaś w parlamentarnych tylko 14,25% uprawnionych. Przyczyny absencji wyborczej są różne ale świadczy to o poziomie aktywności obywatelskiej.

8. Diagnoza partycypacyjna.

Procesy partycypacyjne, rozumiane jako metody włączania społeczności lokalnej w proces diagnozowania i planowania wieloletnich kierunków rozwoju, oprócz uspołecznienia oceny zjawisk zaistniałych w otoczeniu, ułatwienia i upowszechnienia udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji istotnych dla jakości życia w mieście, służą budowaniu i wzmacnianiu społeczeństwa obywatelskiego. Świadomość udziału w programowaniu zmian przekładać powinna się na współodpowiedzialność za ich wdrażanie i efekty.

Diagnoza ilościowa zmian w przestrzeni miasta w okresie 2008 – 2015, przeprowadzona w oparciu o społeczno – ekonomiczne dane statystyczne, poddana została społecznej weryfikacji mieszkańców metodą ankietową (PAPI). Ankiety, obejmujące wszystkie diagnozowane sfery funkcjonowania miasta, pozwalały na wyrażenie poziomu satysfakcji w skali od 1 do 5 z możliwością wniesienia uwag i opinii. Pytanie otwarte umożliwiało przedstawienie opinii w sprawie działań jakie może podjąć samorząd w celu zachęcenia i ułatwienia podejmowania własnej aktywności gospodarczej.

Ankiety, dostępne także on – line, doręczono wszystkim gospodarstwom domowym (1275). W badaniu udział wzięło 7,5% gospodarstw (96 ankiet zwrotnych), co potwierdza diagnozę w sferze „społeczeństwo obywatelskie” o niskim zaangażowaniu mieszkańców w procesy partycypacyjne.

Wyniki społecznej oceny w ankietach dla poszczególnych obszarów funkcjonowania miasta są ogólnie pozytywnie. Średnia ważona jest wysoka (ok. 4) dla stanu obiektów placówek oświatowych, kultury i obiektów sportowych. Stan przestrzeni publicznej na terenach komunalnych i osiedlowych w obszarze zabudowy mieszkaniowej oceniany jest na 3,5. Stan środowiska przyrodniczego jest oceniany pozytywnie w stosunku do jakości wody, odprowadzania ścieków i segregacji odpadów. Dużo gorzej oceniana jest dbałość o jakość powietrza. Szczególnie ankietowani podkreślają brak dbałości samych mieszkańców o jakość powietrza, którzy m.in.: spalają gorsze paliwa i odpady w paleniskach domowych. Bardzo pozytywnie oceniana jest infrastruktura techniczna, jej jakość i dostępność.

W sferze społecznej niższe oceny (ok. 2,8) otrzymały: dostępność do specjalistycznych usług medycznych na miejscu oraz oferta spędzania czasu wolnego dla dorosłych. W szeroko rozumianej sferze administracji publicznej oczekiwane jest zwiększenie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, szczególnie eliminowanie pospolitego chuligaństwa młodzieży w niektórych miejscach na osiedlach.

Chociaż większość obszarów funkcjonowania miasta oceniana jest pozytywnie to formułowane uwagi i zgłaszane w ankietach wnioski wskazują wyraźnie na oczekiwania podniesienia standardów jakościowych w pracy w miejscach wrażliwych. Dotyczy to

zabezpieczenia socjalnego i przestrzegania norm współżycia społecznego, a także szerszych kontaktów w środowisku osiedlowym oraz zwiększania partycypacji społecznej.

Chociaż niski procent udziału mieszkańców w badaniu ankietowym, które nie wymaga dużej pracy własnej obrazuje problem braku chęci w większe zaangażowanie się w pracę na rzecz dobra wspólnego. Występują też przykłady pozytywne jak duże społeczne zainteresowanie i udział w naradach obywatelskich na temat ograniczania niskiej emisji.

W odpowiedziach osoby ankietowane przedstawiały też problemy i postulaty, które wskazywano jako ważne w codziennym życiu, jak też do rozwiązań systemowych.

W sektorze „**edukacja, kultura, rekreacja**” podnoszono problem standardu budynku przedszkola. Wskazywano na małe sale, małą szatnię, brak miejsca do ćwiczeń, leżakowania. Postulowane jest dalsze urządzenie placów zabaw i rekreacji na osiedlach. W sferze „**przestrzeń miejska**” oczekiwany jest ujednolicony dla całego miasta standard utrzymania porządku i czystości, w tym dodatkowe kosze na śmieci. Pożądane jest też wydzielenie ścieżek rowerowych oraz rewitalizacja parków miejskich.

„**Środowisko przyrodnicze i ekologia**” – w tym obszarze dominuje troska o jakość powietrza atmosferycznego. Mieszkańcy domagają się działań przeciwko spalaniu odpadów w paleniskach domowych oraz wylewaniu ścieków wprost do gruntu. W obszarze „**infrastruktury technicznej**” wskazywana jest dalsza modernizacja dróg i budowa ciągów pieszych przy drogach łączących osiedla. W sferze „**infrastruktury społecznej i usług publicznych**” oczekiwany jest powrót komisariatu policji, a także ograniczanie rozprzestrzeniania się zjawisk patologicznych w miejscach publicznych w tym wandalizmu, kradzieży, zakłócania porządku domowego i konfliktów sąsiedzkich, co wpływa na zmniejszone poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Problemem w ocenie społecznej jest dostępność do specjalistycznych usług medycznych. Postulowany jest m.in.: gabinet stomatologiczny w szkole.

8.1. Diagnoza a uwarunkowania rozwoju miasta.

Diagnoza stanu istniejącego oparta na dostępnych danych statystycznych i danych własnych, uzupełniona w ramach procesu partycypacyjnego, diagnozą trendów i kierunków zmian w relacji do diagnozy z lat 2002 – 2008 wykazuje, że samorząd miasta konsekwentnie zmierzał do osiągnięcia celów założonych w Strategii Rozwoju w poprzednim okresie realizując zaplanowane działania. Jednakże należy dodać, że oczekiwania społeczne w niektórych obszarach rozwoju miasta zwiększają się.

Zmieniające się na przestrzeni lat uwarunkowania i potencjał wewnętrzny, a także zmiany zachodzące w otoczeniu zewnętrznym determinują dalszą analizę uwarunkowań

rozwoju – silnych i słabych stron potencjału miasta, a także szans i zagrożeń pojawiających się w otoczeniu zewnętrznym.

9. Uwarunkowania rozwoju – analiza SWOT.

Miasto Rejowiec Fabryczny	
Mocne strony – potencjał wewnętrzny	Słabe strony – osłabiające i zagrażające możliwości wykorzystania potencjału wewnętrznego
• duża powierzchnia terenów przewidzianych w m.p.z.p. na procesy urbanizacyjne; • dobrze rozwinięta sieć infrastruktury technicznej z rezerwami mocy (energia elektryczna, woda, oczyszczanie ścieków, gaz ziemny); • dostępność komunikacyjna terenów rozwojowych (szlak kolejowy w ramach sieci transportowej TEN-T; połączenie z drogą krajową S12 – centrum kraju – Ukraina i bliskość lotniska w Świdniku); • konkurencyjne ceny nieruchomości pod zabudowę usługową, przemysłową i mieszkaniową; • wysoki standard istniejących obiektów infrastruktury oświatowej, kulturalnej i sportowo – rekreacyjnej; • atrakcyjna oferta edukacyjna i wysoki poziom nauczania miejskich placówek oświatowych; • wzrastający popyt wewnętrzny na różne usługi; • zasób inwestycyjnych terenów komunalnych z możliwością włączenia do SSE	• duże rozdrobienie gruntów komunalnych w obszarach zaplanowanych do urbanizacji; • niekorzystne zjawiska demograficzne - ujemny przyrost naturalny i znaczący wzrost populacji w wieku poprodukcyjnym; • słabnący rynek pracy, wysoki poziom bezrobocia i emigracja zarobkowa wykształconej młodzieży; • niska kondycja ekonomiczna gospodarki miasta, stosunkowo wysoki poziom uzależnienia od świadczeń socjalnych; • niska skłonność do podejmowania samozatrudnienia i działalności gospodarczej; • dysproporcje w warunkach i jakości życia pomiędzy osiedlami szczególnie w poprzemysłowych osiedlach mieszkaniowych; • niepewne perspektywy funkcjonowania cementowni; • małe zainteresowanie lokalnych przedsiębiorców korzystaniem z funduszy strukturalnych na rozwój i wzmocnienie prowadzonej działalności gospodarczej; • mało atrakcyjne systemy wsparcia i ulg dla przedsiębiorców; • wzrastające koszty funkcjonowania placówek oświatowych; • niski poziom aktywności społecznej i zaangażowania mieszkańców w sprawy miasta;

Szanse – potencjał rozwojowy wynikający z otoczenia zewnętrznego	Zagrożenia – możliwe, nieprzewidziane zdarzenia w otoczeniu osłabiające szanse zewnętrzne i mocne strony miasta
• możliwość włączenia terenów komunalnych do podstrefy Rejowiec Fabryczny SSE Mielec; • budowa kopalni węgla kamiennego na terenie powiatu chełmskiego; • utworzenie na terenach przemysłowych zakładu przeróbki węgla; • dostępność do programów pomocowych UE na inwestycje, innowacyjną gospodarkę, rozwój przedsiębiorczości, rewitalizację i włączenie społeczne; • oczekiwane pozytywne trendy demograficzne spowodowane rządowymi programami wsparcia rodzin; • wzrastające znaczenie procesów partycypacyjnych, aktywności organizacji pozarządowych i nieformalnych grup społecznych; • wzrastające zainteresowanie jednorodzinnym budownictwem mieszkaniowym;	• zakończenie lub ograniczenie wsparcia finansowego z funduszy strukturalnych UE; • zablokowanie budowy kopalni węgla w powiecie; • brak inwestorów i kapitału zewnętrznego zainteresowanego inwestowaniem w obszarze miasta i strefie przygranicznej;

Zrealizowane w ramach poprzedniej strategii inwestycje w sferze infrastruktury technicznej, funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej i społecznej w sposób znaczący podnoszą atrakcyjność miasta i wpływają na wzrost poziomu satysfakcji mieszkańców z warunków życia. Przeprowadzona analiza SWOT wskazuje jednak obszary wymagające dalszej interwencji w celu podtrzymania i wzmocnienia dalszej polityki prorozwojowej.

10. Cele strategiczne miasta.

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, wyniki przeprowadzonych konsultacji z mieszkańcami, a także rozpoznane potrzeby oraz analiza SWOT pozwoliły na wytypowanie czterech działań strategicznych, które w znaczący sposób będą kształtować przyszły rozwój miasta. Są to:

- rewitalizacja zdegradowanych społecznie i gospodarczo obszarów miasta;
- ochrona i kształtowanie środowiska;
- tworzenie warunków do aktywizacji gospodarczej i wspierania przedsiębiorczości lokalnej;
- włączenie społeczne, aktywizacja społeczna mieszkańców.

Wspólnym wyzwaniem dla samorządu miasta, przedsiębiorców, partnerów społecznych i organizacji pozarządowych jest dalsze wzmocnianie pozycji Miasta Rejowiec Fabryczny

jako wiodącego ośrodka lokalnego: wykorzystanie jego atutów oraz rozwijanie współpracy z gminami sąsiednimi.

Przeprowadzona analiza ilościowa spraw miasta i społeczne badania jakościowe potwierdzają adekwatność wizji miasta do uwarunkowań rozwojowych i oczekiwań społecznych.

CEL STRATEGICZNY

**REJOWIEC FABRYCZNY – MIASTO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I GOSPODARCZEJ,
PRZYJAZNE DLA MIESZKANCÓW, OTWARTE NA NOWE WYZWANIA**

Sformułowany cel strategiczny oparty jest na **czterech podstawowych filarach**, których zrównoważony rozwój prowadzić będzie do osiągnięcia celu strategicznego. Strategiczne obszary oddziaływania Strategii to:

1. **Ludzie** – otwarty na zmiany, kreatywny i konkurencyjny kapitał ludzki;
2. **Gospodarka** – wielosektorowa, efektywna i otwarta na nowe możliwości;
3. **Środowisko naturalne** – utrzymanie dobrej jakości wód, gleby i powietrza oraz ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych;
4. **Infrastruktura techniczna i społeczna** – dostosowana do potrzeb, zintegrowana, nowoczesna, energooszczędna i służąca potrzebom mieszkańców.

Mając za podstawę potrzebę dynamicznego i równomiernego rozwoju miasta w czterech strategicznych obszarach, w ramach procesów partycypacyjnych z udziałem wiodących jednostek samorządowych i organizacji społecznych, zdefiniowano najważniejsze priorytety i kierunki działań możliwe do wdrożenia w okresie obowiązywania Strategii.

10.1. Priorytety i działania

Priorytet I

Rewitalizacja zdegradowanych społecznie i gospodarczo obszarów miasta.

Działania:

- 1.1 Poprawa standardu życia mieszkańców poprzez modernizację przestrzeni miejskiej i substancji mieszkaniowej.
- 1.2 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej poprawiającej atrakcyjności i dostępności terenów inwestycyjnych.
- 1.3 Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych i innych podmiotów ekonomii społecznej w realizację zadań publicznych.

1.4 Rewitalizacja i dostosowanie przestrzeni publicznej w tym parków, terenów osiedlowych i zieleni miejskiej do nowych potrzeb i funkcji

Priorytet II

Rozwijanie wewnętrznie spójnego i funkcjonalnego układu komunikacyjnego miasta.

Działania:

- 2.1. Budowa ścieżek rowerowych, ciągów pieszych i pieszo – rowerowych pomiędzy osiedlami.
- 2.2. Poprawa dostępności komunikacyjnej przemysłowych i mieszkaniowych terenów inwestycyjnych.

Priorytet III

Rozwój systemów ograniczających degradację środowiska.

Działania:

- 3.1. Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych i publicznych z zastosowaniem OZE.
- 3.2. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w terenach inwestycyjnych i zabudowy mieszkaniowej.
- 3.3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków poza obszarami aglomeracji ściekowej.
- 3.4. Wspieranie rozwoju energetyki rozproszonej wykorzystującej odnawialne źródła energii

Priorytet IV

Zwiększanie spójności społecznej, aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców.

Działania:

- 4.1. Wzrost jakości i efektywności usług użyteczności publicznej.
- 4.2. Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta.
- 4.3. Kształtowanie modelu uspołecznionego zarządzania rozwojem, w tym: budżety osiedlowe szczególnie w strefach objętych procesami rewitalizacyjnymi.
- 4.4. Rozwiązywanie problemów społecznych i pobudzanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu.
- 4.5. Wspieranie inicjatyw organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i grup nieformalnych w działaniach na rzecz integracji, ograniczania wykluczenia i prowadzenie innowacyjnych działań społecznych.

**CEL STRATEGICZNY
REJOWIEC FABRYCZNY –
- MIASTO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ I GOSPODARCZEJ,
PRZYJAZNE MIESZKAŃCOM, OTWARTE NA NOWE WYZWANIA**

Priorytet I

Rewitalizacja zdegradowanych społecznie i gospodarczo obszarów miasta

Działania:

1. Poprawa standardu życia mieszkańców poprzez modernizację przestrzeni miejskiej i substancji mieszkaniowej.
2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej poprawiającej atrakcyjność i dostępności terenów inwestycyjnych
3. Zwiększenie udziału organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej w realizacji zadań publicznych
4. Rewitalizacja i dostosowanie przestrzeni publicznej, w tym parków, terenów osiedlowych i zieleni miejskiej do nowych potrzeb i funkcji.

Priorytet II

Rozwijanie wewnętrznie spójnego i funkcjonalnego układu komunikacyjnego

Działania:

1. Budowa ścieżek rowerowych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych pomiędzy osiedlami.
2. Poprawa dostępności komunikacyjnej przemysłowych i mieszkaniowych terenów inwestycyjnych

Priorytet III

Rozwój systemów ograniczających degradację środowiska

Działania:

1. Termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych i publicznych z zastosowaniem OZE.
2. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w terenach inwestycyjnych i zabudowy mieszkaniowej.
3. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków poza obszarem aglomeracji ściekowej.
4. Wspieranie rozwoju energetyki rozproszonej wykorzystującej odnawialne źródła energii.

Priorytet IV

Zwiększanie spójności społecznej, aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców

Działania:

1. Wzrost jakości i efektywności usług publicznych.
2. Poprawa bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta.
3. Kształtowanie modelu uspołecznionego zarządzania rozwojem szczególnie w strefach objętych procesami rewitalizacyjnymi.
4. Rozwiązywanie problemów społecznych i pobudzanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu.
5. Wspieranie inicjatyw organizacji pozarządowych na rzecz integracji, ograniczania wykluczenia i innowacyjnych działań społecznych.

11. Spójność Strategii Rozwoju Miasta ze strategiami rozwoju regionu i kraju.

Strategia Rozwoju Miasta Rejowiec Fabryczny 2016 – 2025 pełni funkcję informacyjną dla mieszkańców, podmiotów gospodarczych i potencjalnych inwestorów o najważniejszych zamierzeniach samorządu na płaszczyźnie społecznej i gospodarczej. Ma jednocześnie umożliwić koordynację działań podejmowanych przez niezależne od siebie jednostki i środowiska w zakresie koniecznym dla osiągnięcia wspólnego celu jakim jest dalszy rozwój miasta.

Jednocześnie akceptuje taką samą funkcję dokumentów strategicznych sporządzonych na szczeblu krajowym i wojewódzkim zmierzając do spójności z nimi poprzez wspólnotę celów (priorytetów) i obszarów działań.

W formie tabelarycznej przedstawiono cele i obszary działań wspólne dla dokumentów strategicznych poziomu krajowego i wojewódzkiego ze strategią rozwoju lokalnego miasta.

Elementy wspólne Strategii Rozwoju Miasta Rejowiec Fabryczny z ponadlokalnymi dokumentami strategicznymi.

Strategia Rozwoju Miasta Rejowiec Fabryczny	Strategia Rozwoju Kraju	Strategia Rozwoju Województwa	Regionalny Program Operacyjny WL 2014-2020
Cel I. Rewitalizacja zdegradowanych społecznie i gospodarczo obszarów miasta	Cel I.3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela Dział. I.3.2 Rozwój kapitału społecznego	Cel 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu Cel 1.2 <i>Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast</i> Cel 3.5 <i>Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw</i> Cel 4. <i>Funkcjonalna przestrzenna społeczna i kulturalna integracja regionu</i>	Oś.3. Konkurencyjność przedsiębiorstw 3.1. Tereny inwestycyjne 3.7. Wzrost konkurencyjności MŚP Oś.5. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna 5.2. Efektywność energetyczna sektora publicznego 5.3. Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego Oś 13. Infrastruktura społeczna (działania 13.2 do 13.7)
	Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych. Cel III.3.3 Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia obszarów wiejskich		
Cel II. Rozwijanie wewnętrznie spójnego i	Cel III.3.3 Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych	Cel 4. <i>Funkcjonalna przestrzenna społeczna i kulturalna integracja regionu</i> Cel 4.1 <i>Poprawa</i>	Oś 8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport. 8.2. Lokalny układ

funkcjonalnego układu komunikacyjnego miasta.	oraz wzmacniania obszarów wiejskich	<i>wewnętrznego skomunikowania regionu.</i> Cel 2 Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich. Cel 2.5 Wyposażanie obszarów wiejskich w infrastrukturę transportową, komunalną, energetyczną.	transportowy
Cel III. Rozwój systemów ograniczających degradację środowiska.	Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.	Cel 4. Funkcjonalna przestrzenna społeczna i kulturalna integracja regionu. Cel 4.5 Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego.	Oś 4. Energia przyjazna środowisku. 4.1 Wsparcie wykorzystania OZE. Oś 5. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna (działania 5.1 do 5.5) Oś 6. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów.
Cel IV. Zwiększenie spójności społecznej, aktywizacja i integracja społeczna i zawodowa mieszkańców.	Cel I.3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela. Dział. I.3.2 Rozwój kapitału społecznego. Cel II.4 Rozwój kapitału ludzkiego. Cel III.1.Integracja społeczna. Dział. III.1.1 Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dział. III.1.2 Zmniejszanie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych.	Cel 3.4 Rozwijanie systemu kształcenia dostosowanego do specyfiki regionu. Cel 3.6 Rozwój społeczeństwa informacyjnego. Cel 4.2 Wspieranie włączenia społecznego Cel.4.3 Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej.	Oś 9. Rynek pracy 9.1. Aktywizacja zawodowa 9.3 Rozwój przedsiębiorczości 9.4. Godzenie życia zawodowego i prywatnego Oś 11. Włączenie społeczne Oś 12. Edukacja, kwalifikacje i kompetencje Oś 13. Infrastruktura społeczna.

Strategia Rozwoju Miasta na lata 2017 – 2026 kontynuuje linię rozwojową nakreśloną w poprzedniej Strategii, dostosowując jedynie cele i działania do zmian zaistniałych w obszarze społeczno-gospodarczym miasta i otoczeniu zewnętrznym. Cele

i działania zapisane w obowiązującej strategii są spójne z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym. Program rozwoju miasta w obszarze urbanizacji, przedsiębiorczości, spójności komunikacyjnej, środowiska i spraw społecznych jest komplementarny ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta oraz miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego. Ustalenia strategii są również spójne ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych, Planem Gospodarki Niskoemisyjnej oraz kierunkami działań wytyczonymi w procesach partycypacyjnych w ramach prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji miasta Rejowiec Fabryczny na lata 2017 – 2027.

12. Monitorowanie Strategii.

Gwarancją skutecznego wdrażania Strategii Rozwoju jest monitorowanie poziomu osiągania jej celów we współpracy z instytucjami sektora publicznego, pozarządowego, przedsiębiorcami, liderami społecznej zmiany oraz przede wszystkim z mieszkańcami.

Proces monitoringu oparty jest na mierzalnych i weryfikowalnych wskaźnikach dostępnych w statystyce publicznej i wewnętrznej Urzędu Miasta.

Jest to także obserwacja ilościowych i jakościowych zmian zachodzących w obszarach objętych interwencją strategii.

Ewaluacja bieżąca – ma na celu zbieranie informacji o skutkach podejmowanych działań i ich wpływ na wskaźniki realizacji strategii.

Ewaluacja etapowa – przeprowadzana po czterech i ośmiu latach obowiązywania strategii ma na celu zbadać:

- czy zapisy dokumentu zachowują aktualność w odniesieniu do uwarunkowań wewnętrznych i trendów w otoczeniu zewnętrznym,
- poziom, zakres i zgodność zmian zachodzących w obszarach objętych strategiczną interwencją,
- rodzaj i zakres zmian niezbędnych do uzupełnienia dokumentu podstawowego.

Działania podejmowane w ramach monitorowania zobrazują postęp w realizacji poszczególnych przedsięwzięć i ocenę wdrażanych działań na poziom zaspokojenia celów strategicznych i dynamikę osiągania wizji rozwoju miasta.

Strategia jest dokumentem dynamicznym, żywo reagującym na zmiany dlatego wymaga odpowiedzialnej realizacji i bieżącej oceny jej postępów.

Za procedurę obserwacji zmian w obszarach objętych strategią odpowiada Burmistrz Miasta, jako organ wykonawczy samorządu, przy pomocy Urzędu Miasta.

Ewaluacji etapowej dokonuje zespół ds. strategii, powołany przez Burmistrza Miasta w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy od przyjęcia strategii. W skład zespołu wchodzi przedstawiciele różnych środowisk opiniotwórczych – przedstawiciele organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i grup nieformalnych, reprezentacja przedsiębiorców,

samorządu miasta i organu wykonawczego, przedstawiciele rad osiedlowych.

Raport z ewaluacji etapowej Strategii poddawany jest konsultacjom społecznym, a wypracowane rekomendacje zmian poddawane są dyskusji publicznej ze społecznością lokalną.

Partycypacyjny charakter monitorowania Strategii ułatwia i ujednolica zestaw wskaźników do monitorowania skutków wdrażania zadań i poziomu osiągania założonych celów.

12.1 Wskaźniki monitorowania Strategii.

Dla każdego priorytetu dobrano zestaw mierzalnych wskaźników dostępnych w statystyce publicznej i wewnętrznej urzędu miasta:

Priorytet I – Rewitalizacja zdegradowanych społecznie i gospodarczo obszarów miasta:

- liczba budynków mieszkalnych w których podniesiono standard techniczny lub użytkowy,
- liczba lokali mieszkalnych wyposażonych w nowe lub zmodernizowane instalacje techniczne,
- powierzchnia terenów inwestycyjnych wyposażonych w infrastrukturę techniczną,
- liczba działających podmiotów ekonomii społecznej,
- liczba i rodzaje zadań publicznych oferowanych do realizacji organizacjom pozarządowym.

Priorytet II – Rozwijanie wewnętrznie spójnego i funkcjonalnego układu komunikacyjnego miasta:

- długość dróg wybudowanych na terenach inwestycyjnych i zabudowy mieszkaniowej,
- długość wybudowanych/zmodernizowanych ulic, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych polepszających wewnętrzną spójność i dostępność komunikacyjną miasta.

Priorytet III – Rozwój systemów ograniczających degradację środowiska:

- długość wybudowanych sieci kanalizacyjnych w terenach mieszkaniowych i inwestycyjnych,
- liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków,
- liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej z OZE.

Priorytet IV – Zwiększenie spójności społecznej, aktywizacja i integracja społeczna i zawodowa mieszkańców:

- liczba wdrożonych budżetów osiedlowych,
- kwota środków finansowych wykorzystanych w ramach budżetów osiedlowych,
- liczba systemów monitorowania miejsc/obszarów wrażliwych i poprawiających bezpieczeństwo mieszkańców oraz ład i porządek w miejscach publicznych,
- liczba przedsięwzięć i inicjatyw społecznych realizowanych wspólnie przez organizacje pozarządowe i samorząd miasta,

- liczba podmiotów rozpoczynających działalność gospodarczą korzystających z różnych źródeł wsparcia.

13. Finansowanie Strategii.

Realizacja zamierzeń zapisanych w strategii wymagać będzie wygospodarowania odpowiednich środków finansowych, które mogą pochodzić z następujących źródeł:

- środki własne przeznaczone na realizację podstawowych zadań pozyskane w wyniku prowadzenia przez samorząd aktywnej polityki finansowej i podatkowej,
- dotacje i fundusze celowe rządowych i pozarządowych programów pomocowych, instytucji wspomagających rozwój przedsiębiorczości i ochrony środowiska,
- środki z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej,
- subwencje i dotacje z budżetu państwa,
- obligacje komunalne,
- kredyty bankowe na realizację określonych celów,
- inne środki przewidziane prawem.

Realizacja zawartych w strategii Rejowca Fabrycznego celów i zadań, finansowana będzie częściowo ze środków budżetu miasta, przeznaczonych na określone dziedziny działalności społeczno-gospodarczej i zadania zgodne z priorytetami samorządu lokalnego. Pozostałe środki samorząd będzie pozyskiwać z różnych źródeł, m.in. na rzecz rozwoju, ochrony środowiska, infrastruktury (w tym społecznej) oraz wspierania przedsiębiorczości.

Działania przewidziane do realizacji w ramach strategii rozwoju ustawa o samorządzie gminnym zalicza do kategorii zadań własnych, których realizacja służy zaspokajaniu zbiorowych potrzeb członków wspólnoty samorządowej.

14. Podsumowanie.

Strategia Rozwoju Miasta realizowana będzie w otoczeniu permanentnej zmiany, która towarzyszy procesom społeczno-gospodarczym i przy zróżnicowanych możliwościach własnych. Dlatego istotne będzie zarządzanie zmianą dla osiągnięcia założonych celów i wykorzystanie sprzyjających okoliczności do eliminowania niekorzystnych zjawisk, na które samorząd lokalny może mieć wpływ. Występujące zawsze obiektywne uwarunkowania lokalne będą determinować zakres i poziom realizacji przyjętych w dokumencie strategicznym celów i zadań służących zrównoważonemu rozwojowi wspólnoty lokalnej Rejowca Fabrycznego.